

ISSN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

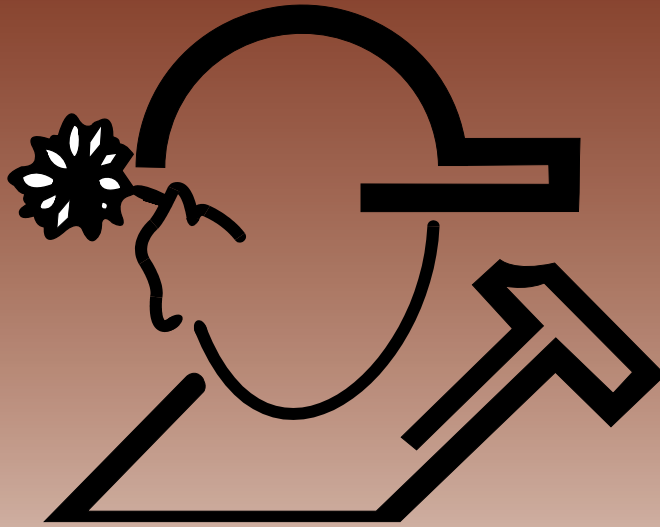
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 137

Kasım - Aralık 2014

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Evlerdeki Acı
- İki Cesur Yüreğe Ödül
- Halk Sağlığı Önderi Prof.Dr.Nusret H.Fişek 100 Yaşında
 - “Herkes Sağık” Karikatür Yarışması Sonuçlandı
- “Güzel Öldüler”, Güzel Ölüyorlar ve Kuşku Yok ki, Güzel Ölmeye Devam Edecekler...
 - İşyeri Temizliği ve Düzeni
 - Toplum Hekimliğine Gönül Verenler - 16 Yaşamı Bahasına Hizmet : Dr. Cahit Başkök
- O Bizlerden Biri : Özgürlük ve Evrensellik Aşığı (Göçmen) Bir Bilim Adamı Prof.Dr. Traugott Fuchs
 - Kadın Emeği Söyleşileri - 3 Emeğin Görünmeyen Yüzü : Konut İşçisi Kadınlar
 - Gözleri Çok Güzeldir
 - Kömür Tutuşunca
 - İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım : Matkap İle Betonların Parçalanması

Bu bir HAKEMLİ dergidir.

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu"nuza
Ödemek İster misiniz?*

www.fisek.org.tr

Fisek Enstitüsü'nün 32. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 22. Yılı

EVLERDEKİ ACI

İş kazalarında ölenlerin evlerindeki acı bir ömür boyu sürecek. “Şimdi ben babasız mı büyüyeceğim?” diyen çocuk, bu acıyı hep taşıyacak. Sıkılı yumruğu ile babasından bir haber bekleyen, o umutla kaygının içiçe geçtiği o saatleri hiç unutmayacak.

Nazlı, babasının tabutunun ardından koşuyor; bir yandan da yalvarıyordu: “Gitme babam, beni bırakma” diye. Ağlamaktan gözleri şişmişti. Yetiştirdi babasının tabutuna. Usulca bir veda öpücüğü kondurdu. Dondu, bakakaldı sonra da.

Soma’da acının büyüğünü yaşayan ailelerden birinde Rüveyde, mezar başında annesine sarılmış soruyor : “Babam bana güzel kızım, canım kızım derdi. Şimdi kim bana bu sözleri söyleyecek. Ben kime sarılacağım.”

Ermenek’te, “Akşam soba yakamadım. İsmail’im sular içindeyken, evde soba yakıp ısınmaya yüreğim elvermedi” diyen Fatma Gürses, bundan böyle sobaya her kömür atışında, soğuk suların yuttuğu kocasını düşünerek üşüyecek. İsmail’in büyük çocuğu 3 yaşındaki Mustafa ise, “babam bana mama getirecek” diyerek herkesi sakinleştirmeye çalışacak.

Madende can pazarı yaşanırken doğan ve büyük olasılıkla babasının adını taşıyacak bebek, O’nu hiç görmeyecek. Ama, annesi, dedesi, ninesi,

Hüseyin bebeğe her bakışlarında babasını anımsayarak, içleri acıyacak.

MİLLİYET Gazetesi, 31 Ekim 2014

Ayşe Gökçe, oğlunun yüzme bilmemesine çok üzülüyor : “Oğlum yüzme de bilmezdi; ne yapar o suyun içinde” diye kaygı içinde iki torunu ile birlikte bir haber bekliyor.

Ama en çarpıcı açıklamayı acılı bir madenci eşi yaptı. Ermiş Bahar, “İçerden sağ çıksalar ne yapacağız?!” dedi; “Üç aydır bizi yediler, bitirdiler. Maaşları düzgün vermediler. Elimizde yiyecek ekmek koymayınca kadar uğraştılar. Şimdi de canlarını aldılar.”

Devlet, yalnızca Soma maden felaketinde 432 çocuğun babasız kaldığını; çocukların yaş ortalamasının 10 olduğunu açıkladı.

Soma’da babasız kalan Etem, sık sık onun mezarının başına gidiyor. Babasıyla konuşuyor, yazdığı mektupları bırakıyor. İşte bu mektuplardan bir tanesi :

“Canım babam. Sen şehit oldun. Biz de şehit yavruları olduk. Soma’da 301 kişi hayatını kaybetti. Evlere ateş

düştü. Tüm Türkiye Soma’daki faciayı konuşuyor. Galiba baba sen çıkışa yakındın ama arkadaşlarını kurtarmaya çalıştın. Şu an sen bizi görüp duyuyorsun. Anneme 3 tane emanet bıraktın. Oğlum, kızım ve yeni doğacak kardeşimiz. Halalarımın, amcalarımın, dayılarımın, annemin ve kardeşlerimin selamı var. Sen bizi bırakıp gittin ama son ceketinin cebindeki 2 lirayı ve çakmağını, tarağını bulduk. Onları sakladık. Kıyafetlerini yoksul insanlara verdik. İki tane ceketini, gelecekte kardeşimle paylaşacağız. Mekanın cennet olsun. Güzel güzel uyu.”

İşverenlerin kâr hırsı, devletin alınmayan güvenlik önlemlerine karşı kayıtsızlığı, bu insanları yalnız ve çaresiz bırakıyor. Bu ölümler hiç olmayabilirdi; bu acılar hiç çekilmeyebilirdi. Bugün acılı aileler bunun bilincinde değil; ama yarın yoksunluk içinde yaşayan çocukları bunu öğrenecek ve hesap soracak.

Ya kurşunlanan askerlerin eşleri çocukları? Onların dramı çok mu farklı? Onların acısı bir ömür boyu sürmeyecek mi? O çocuklarla babasız büyümeyecek mi?

İki cesur yüreğe Nobel

Haber Merkezi - 2014 Nobel Barış Ödülü, 2012'de kız çocuklarının okula gitmesi için kampanya yürütürken Taliban tarafından vurulan 17 yaşındaki Pakistanlı eğitimci **Malala Yusufzay** ve Hintli çocuk hakları savunucusu **Kailaş Satyarthi**'ye (60) verildi. Geçen yıl da aday gösterilen ve ödül haberini okuldayken alan Yusufzay bugüne dek Barış Ödülü'nü alan en genç kişi oldu.

Çocuk vurgusu

Norveç Nobel Komitesi Başkanı **Thorbjorn Jagland**, Yusufzay ve Satyarthi'nin "Çocuklar ve genç insanlara yönelik zulümle mücadeleleri" nedeniyle bu ödülle layık görüldüklerini açıkladı.

Yoksul ülkelerde nüfusun yüzde 60'ının 25 yaş altındakilerden oluştuğuna dikkati çeken Jagland, çocukların ekonomik amaçlarla sömürülmemesi, okula gönderilmesi gerektiğini vurguladı.

Aşırılığa karşı ortak mücadele

Jagland, sözlerine şöyle devam etti: "Özellikle çatışma ortamlarında çocukların kötü muameleye maruz kal-

ması, şiddetin nesilden nesile devam etmesine yol açmaktadır. Gandhi'nin başlattığı geleneği devam ettiren **Kailaş Satyarthi**, öncülük ettiği çeşitli barışçıl eylemler ve ekonomik kazanç için çocuk istismarına dikkati çekmiştir. Satyarthi, aynı zamanda çocuk haklarıyla ilgili önemli uluslararası sözleşmelerin hazırlanmasına da katkıda bulunmuştur.

Genç yaşına karşın Malala Yusufzay da yıllarca kız çocuklarının eğitim hakkını savunmuş ve çocuklarla gençlerin de kendi durumlarının iyileştirilmesine katkıda bulunacağını göstermiştir. Yusufzay, bunu son derece tehlikeli koşullar altında yapmıştır. Kahramanca sürdürdüğü bu mücadeleyle kızların eğitim hakkının sözcüsü haline gelmiştir. Nobel Komitesi, bir Hindu ve bir Müslümanın, bir Hindistanlı ile bir Pakistanlı'nın eğitim için ve aşırılığa karşı ortak mücadelede bir araya gelmesini çok önemli bir olgu olarak görmektedir."

Papa da adaydı

Bu yıl, Nobel için 278 aday belirlenmişti. Adaylar arasında **Papa Francis**, BM Genel Sekreteri **Ban Ki-mun**, eski ABD başkanlarından **Bill Clinton** ve eski ABD Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) sistem analisti **Edward Snowden** bulunuyordu.

En genç kişi Malala

Nobel Barış Ödülü'nün en genç sahibi 17 yaşındaki Yusufzay olurken 1995'te Nobel Barış Ödülü'ne değer görülen 87 yaşındaki Joseph Rotblat ise Barış Ödülü'nü alan en yaşlı kişi olarak tarihe geçti. 1901 ve 2013 yılları

arasında 94 kez Nobel Barış Ödülü verildi. 100 kişi ve 25 örgüte layık görülen ödüllerden 28'i iki kazanan arasında paylaşıldı. Nobel Barış Ödülü, tarihinde sadece iki kez 3 kişiye verildi: 1994'te Yasser Arafat, Şimon Peres ve Yitzhak Rabin, 2011'de ise Ellen Johnson Sirleaf, Leymah Gbowee ve Tevekkül Karman.

100 ödülün 15'i kadın

Barış Ödülü'nü kazanan 100 kişiden 15'i ise kadındı: Bertha von Suttner (1905), Jane Addams (1931), Emily Greene Balch (1946), Betty Williams ve Mairead Corrigan (1976), Rahibe Teresa (1979), Alva Myrdal (1982), Aung San Suu Cii (1991), Rigoberta Menchú Turm (1992), Jody Williams (1997), Şirin Ebadi (2003), Wangari Maathai (2004), Ellen Johnson Sirleaf, Leymah Gbowee ve Tevekkül Karman (2011).

Cumhuriyet

(11 Ekim 2014 Cumartesi)

Halk Sağlığı Önderi Prof.Dr.Nusret H.Fişek 100 Yaşında

(21 Kasım 1914 – 3 Kasım 1990)

Prof.Dr.Nusret Fişek 100 yaşında. Biz onu anımsadığımız sürece nice yaş günlerini kutlayacak. O bizim halk sağlığı önderimizdi. Bazen önderler ölümlerinden yıllar sonra, gözden düşerler; değerleri gölgelenir. Ölümünden bu yana 24 yıl geçmiş olmasına karşın, Nusret hocamızın ilkelerinin, önerilerinin ve başarılarının değeri daha iyi anlaşılıyor. Kazanımlarımızı yitirdikçe, değerlerini daha iyi anlıyoruz. Sağlık alanında karanlıkları yaşıyoruz. Ak-saklıkların faturası sağlık çalışanlarına çıkarılıyor ve halkla karşı karşıya getirilmeye çalışılıyor. Doktorların, hemşirelerin kimlikleri yok edilmeye çalışılıyor; ebelerin ise adı yok.. İş-kazaları "cinayet"lerden "katliam"lara dönmekte, meslek hastalıklarının adı yok.

2003 yılından bu yana iki alanda büyük bir gelişme var: Hastalar hızla artıyor ve bu hastane sayısındaki artışa yol açıyor. Bir de suçlananlar ve tutuklananlar artıyor ve yeni yeni cezaevleri açılıyor ve planlanıyor. Bu gözlemlerle "bedensel, ruhsal ve

Mustafa Balbay, Prof.Dr. A. Gürhan Fişek ve Arzu Çerkezoğlu.

sosyal iyilik halinden" nasıl söz edebiliriz?

Emre Kongar, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazısına başlık olarak "Gerçek Bir Devrimci : Prof.Dr.Nusret Fişek" demeyi yeğlemiştir. "Çağdaş Türkiye, Atatürk Devrimleri ve Prof. Dr.Nusret Fişek gibi bu devrimlerin hayata geçirilmesinde büyük emekler veren Demokrat ve Cumhuriyetçi devrimciler tarafından gerçekleştirildi. Ben bu büyük devrimciyi tanımak, onunla birlikte çalışmak şansına ve onuruna sahip olmuşum mutlu biriyim." diye sürdürüyor yazısını.

"Çağdaşlık savaşımında" yalnız değiliz. Kongar'lar, Balbay'lar, Atasü'ler ve sizlerle beraberiz. Eğer kendinizi yalnız hissettiğiniz oluyorsa, Emre Kongar'ın önerisini dinleyin ve toplantılarımızı kaçırmayın.

Anma etkinliklerimizin ilk konusu da "Bir Gizli Epidemiyi Olarak Dünyada ve Türkiye'de Meslek Hastalıkları". Konuşmacı Prof.Dr.İbrahim Akkurt'u ve oturumun kolaylaştırıcısı Prof. Dr.Hakan Altıntaş...

Fişek Enstitüsü'nün 22 yıldır sürdürdüğü Düşünce Ortamlarında her yıl farklı bir konu ele alınıyor ve tartışılıyor. Bu yıl seçilen konu ÖZGÜRLÜK. İnsan hak ve özgürlüklerinin bu denli ayaklar altına alındığı bir dünyada ve coğrafyada bu konuda söylenecek çok söz var. Konuşmacılar Mustafa Balbay ve Arzu Çerkezoğlu'nu ve oturumun kolaylaştırıcısı Prof.Dr.Gürhan Fişek... Balbay, daha önce de bizlerle olmuştu. "Beyin Gücü Mezarlığı Türkiye" başlıklı düşünce ortamımıza, hapishanedan yazdığı bildiriyle katılmıştı. Özgürlükte buluşmak üzere diye sözleşmiştik. O gün bu gün.

Bu yıl Çocuğun İnsan Hakları Ödülü'nün üçüncüsünü veriyoruz. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı tarafından verilen bu ödülü, bu yıl araştırmacı, yazar Erol Çatma kazandı. Yaşamını Zonguldak madenlerine adanmış yazar, araştırmalarıyla madenlerde çocuk işçilik olgusunu aydınlatıyor.

**Halk Sağlığı Önderi
Prof.Dr.
Nusret H.Fişek'i
Doğumunun 100.
ve Ölümünün
24. Yıldönümünde
Saygıyla Anıyoruz.**

Nusret Fişek'in 100.doğum yılında, Çankaya Belediyesi de onun adını verdiği bir ETÜD MERKEZİ açtı. Değerbilir bir davranışından ötürü Çankaya Belediyesi'ne teşekkür ediyoruz.

Daha önce "Çalışan Çocuk Karikatürleri" yarışmasında işbirliği yapan iki vakıf, Karikatür Vakfı ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, bu kez başka bir yarışmaya ortaklaşa imza attı. Prof. Dr.Nusret Fişek anısına düzenlenen "Herkesine Sağlık" Karikatür Yarışması sonuçlandı. Bu değerli karikatürlerin sergisini biraz sonra birlikte gezeceğiz. Ama öncelikle birinciliği Hicabi Demirci ve Kürşat Zaman paylaştı. Liman İş Sendikası'nın desteği ile

seçilen karikatürler bir albüm halinde yayınlandı.

Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde bu etkinliklerle eş zamanlı olarak üç sergiyi birden açıldı : Munise Aren Resim Sergisi, Karma Ressamlar Resim Sergisi ve "Herkesine Sağlık" Karikatür Yarışması Sergisi. Kısa bir süre önce kaybettiğimiz Munise Aren'in Vakfımıza armağanından ötürü, ona ve Aren ailesine çok teşekkür ediyoruz.

Nusret Fişek'i anma etkinliklerinde bu barış dinletisinin her zaman ayrı bir yeri olmuştur. Bir çok değerli sanatçı konuğumuz olmuş ve toplum dostlarına müzik ziyafeti vermiştir. Bu kez çok seçkin ve saygın sanatçı bizlerle oldu. Sayın Yıldız İbrahimova ve

Karikatürist Hicabi Demirci, Mustafa Balbay ile büyük ödül alan yapıtının başında.

ona piyanoda eşlik eden Sayın Kaan Bıyıkoğlu bizlere en güzel tınları ulaştırdılar.

AKLIN YOLU*

Prof.Dr.Nusret H. Fişek, yaşasaydı, bu yıl 100 yaşında olacaktı. Ama anısı, ilkeleri, yaptıkları bize kılavuzluk etmeye devam ediyor. Halkın sağlık sorunları derinleştikçe onu ve yaptıklarını daha çok anımsıyoruz.

Tıpkı Cumhuriyet'in ayak izlerinin silinmesi gibi, onun sağlık alanında kazandırdıklarını da birer birer yok ediyorlar. Ülkenin dört bir yanına yayılmış, sağlık hizmetini halkın ayağına kadar götüren sağlık ocakları kapatıldı. Koruyucu hekimlik, ekip çalışması, toplum kalkınması boyutu ortadan kaldırıldı.

Bir hafta önce hazırladığım konuşmamda sizlere, Prof. Dr.Nusret H. Fişek'in "iş sağlığı güvenliği" alanındaki katkılarından söz edecektim. Ama daha SOMA maden kazasından ötürü duyduğumuz öfke küllenmeden, ERMENEK maden kazası bir gülle gibi gündemimize düştü; hem üzüntü hem de öfke içindeyiz.

Soruyorum size:

1. İş kazalarının nedeni ne? İşverenlerin kâr hırsı.
2. Kâr hırsı olmayan işveren olur mu? Olmaz. Çünkü içinde yaşadığımız kapitalist düzen, onu daha fazla kâr için mücadele etmeye zorluyor. Sırtında bir der rekabet kamçısı var. Onu, insan hak ve özgürlüklerine saygı göstermeye ve kurallara uyararak çalışmaya kim çağıracak ? ORTAK AKIL.
3. İşçinin sırtında işsizlik korkusu ve yoksulluk cenderesi var. Yasalar ona hak ve özgürlükler vermiş. Tek tek işçiler bu haklarını kullanabiliyorlar mı? Hayır. 2012 yılında çıkan 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası, işçiye, "işinde hayati bir tehlike varsa, işi bırak" diyor. Mümkün mü? Hayır. Ermenek'li maden işçilerinden biri, seçeneksizliklerini şu sözlerle ortaya koyuyor : "Aşağıda ölüm, yukarıda açlık". Kim onların imdadına yetişecek ? ORTAK AKIL.
4. Yasa, işyerlerini sağlıklı ve güvenli kılabilme için, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarını görevlendirmiş. "Yarı fiyatına çalışırım" diye kapı çalan uzmanlar varken; işverenin kolayca işten atabileme hakkı varken; işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının, bağımsız çalışabileceklerini kim söyleyebilir? KİMSE. Onların güvencesi, mesleklerini bağımsız olarak yürütmelerinin anahtarları nedir? ORTAK AKIL.

O zaman tek tek olunca kullanılamayan "aklin yolu"nu, ORTAK AKIL ile yaşama geçireceğiz. Ortak aklın, birlikte örgütlenmemiz olduğunu bileceğiz. Yasalarla en güzel hakları verseniz de, yasalarla en akılcı yükümlülükleri getirseniz de, ORTAKLAŞA yürürlüğe koymadıkça başarılı olamayız.

2012 yılında çıkarılan İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nın en büyük eksiği, bu ORTAK AKLI ve bizim ÖRGÜTLÜ mü-

cadelemizi göz ardı etmesidir.

Acaba Bakanlık uyarılmadı mı? UYARILDI.

2005 yılında danışma amaçlı kurulan Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi, kamu kuruluşlarının yanında, işçi-memur-işveren sendikaları, meslek odaları ve bir sivil toplum kuruluşu temsilcisinden oluşuyordu. ORTAK AKLI temsil edecek en uygun bileşim yakalanmıştı. Ben de STK temsilcisi olarak seçilen Fişek Enstitüsü adına bu konseye katılıyordum.

Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi'nden Çalışma SG Bakanlığı'nın beklediği, İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nı olgunlaştırıp, herkesin benimseyeceği bir hale getirmesiydi.

Kurulan alt komisyonlardan biri, DİSK, Türk İş, TTB, TMMOB, KESK, Fişek Enstitüsü'nün birarada çalıştığı çalışma grubuydu. Yasanın bir kazanım olacağı, ancak yaşama aktarılmasında büyük güçlüklerle karşılaşılacağı; örgütlü zeminde uzlaşmalarla adım adım yürünebileceği düşünüldü. Bunun için önerilen yol, ORTAK AKLIN ÖRGÜTLENMESİ idi. Kısaca mevzuatın hazırlanmasından, denetimine kadar, tüm toplum kesimlerinin temsil edildiği, idari ve mali yönden özerk bir İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ KURUMU kurulması istendi.

Konsey'de bu öneriye Bakanlık şiddetle karşı çıktı. Kendi getirdiği yasa metninin kabul edilmesini istedi. Buna karşın kamu dışında kalan temsilciler de, ÖNERİ'nin sahiplenilmesini ve çalışmaların sürdürülmesini istedi. Yapılan oylamada kamu kesimi temsilcileri : 8 ve kamu dışından gelenler : 8 oy verdi. Bunun üzerine Bakan'ı temsilen toplantı masasının başında oturan başkan kendi oyunun iki sayılacağını ve tartışmaların bittiğini bildirdi.

Kısa bir süre sonra, Yönetmelik değiştirilerek Fişek Enstitüsü, Konsey'den çıkarıldı. Bir süre sonra toplantı düzeni kayboldu. Bakanlık beş yıl sonra sosyal tarafların fikrini almadan İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nı yayınladı. Ardından bir sürü erteleme, çıkarılan yönetmeliklerde sık sık değişiklikler yaşandı.

Değil ORTAK AKLIN ÖRGÜTLENMESİ, ortak akla danışmak bile iktidara zor gelmişti. Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi, bir daha hayretmedi.

Her gün iş kazalarında ortalama 4 işçi ölmeye devam ediyor. Bu yıl bir de toplu ölümler eklendi.

Onun için, ne zaman bir iş kazası haberi okusam, ne zaman toplu ölümlerle sarsılısam, kendi aklımdan başkasına değer vermeyen hükümeti SORUMLU tutarım.

Tüm acılı ailelerin, onların acısını içten paylaştığımızı; çok üzgün ve öfkeli olduğumuzu bilmelerini istiyorum.

* Prof.Dr.A.Gürhan Fişek'in kolaylaştırıcı olarak ÖZGÜRLÜK başlıklı panelde yaptığı açış konuşması.

BARIŞ DİNLETİSİ

Yıldız İbrahimova ilk müzik derslerine Çocuk Müzik Okulu'nda piyanoyla başladı. Şan ve piyano öğrenimi gördüğü Sofya Müzik Lisesi'ni, Bulgar Devlet Müzik Akademisi'ni birincilikle bitirdi. Sanatçının; dört oktavlık sesi, özgür doğaçlama ustalığı, cazdan folklor ve çingene şarkılarıyla avangard müziğe varıncaya kadar geniş bir uğraş alanı, değişik müziklerde spesifik teknikleri değerlendirme yetenekleri vardır.

Yıldız İbrahimova, elliye yakın ülkede bir çok caz festivallerine katılmıştır. Sanatçı, film ve sahne yapıtlarında şarkıcı ve aktris gibi rol almıştır. Çeşitli ülkelerde 19 albüm çalışması yapmıştır. Bulgar ve Türk halk müziklerini caz stiline evrenselleştirme uğraşı içinde olan sanatçı; modern, avangard müzik dallarında uygulama ve beste çalışmaları

yanında Çigan müziğini klasik ve caz müziğiyle bağdaştırarak aranjmanlar yapmaktadır.

Yıldız İbrahimova; Fransa, Almanya, Bulgaristan ve Türkiye'de müzik okulları, konservatuvar öğrenci ve öğretmenleri ile atölye (workshop) çalışmaları yapmış ve yönetmiştir. "ODTÜ Müzik ve Güzel Sanatlar Bölümü", "Bilgi Üniversitesi Caz Müziği Bölümü", "Başkent Üniversitesi Devlet Konservatuvarı", "Hacettepe Konservatuvarı Caz bölümünde öğretim üyeliği yapmıştır. Halen ODTÜ "Müzik ve Güzel Sanatlar Bölümleri"nde öğretim üyeliği yapmaktadır. Yurtdışı festivallerinde Bulgaristan ve Türkiye'yi temsil etmektedir.

2002 yılında "Johanesburg (Güney Afrika) Ekoloji ve Sosyal Gelişme Dünya Konferansı"na Birleşmiş Milletler tarafından kültür elçisi olarak gönderildi. Türkiye ve Bulgaristan'ı temsil etti.

YILDIZ İBRAHİMOVA
(Piyano'da Kaan Bıyıkoğlu eşlik ediyor)

Çankaya Belediyesi tarafından kısa süre önce açılan yeni etüt merkezine Halk Sağlığı Önderi Prof. Dr. Nusret Fişek'in isminin verilmesi ve Fişek'in adının yaşatılması nedeniyle Belediye Başkanı Alper Taşdelen'e Fişek Vakfı Başkanı Oya Fişek tarafından teşekkür plaketi verildi. Çankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen, etkinliğe katkı sunabilmenin mutluluğunu duyduğunu belirtti. Taşdelen; "Nusret Fişek, halk sağlığı başta olmak üzere her alanda eşitlik için bütün hayatı boyunca çok emek veren bir insandı. Onun adını etüt merkezimizde yaşatmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Umarım, aynı şekilde tarihe adını yazdıracak Nusret Fişek'ler bundan sonra da olacaktır" ifadelerinde bulundu.

Kazandığı ödüllere gelince :

- 1998 Dünyaya Balkan Müziğini Tanıtan En İyi Sanatçı Ödülü,
- 1998 Türkiye'de dinleyiciler tarafından seçilen "En İyi Caz Şarkıcısı"
- 2003 yılında Bulgar Müzisyenler Birliğinin "Yılın En İyi Sanatçısı Ödülü"
- 2009 yılında Sırbistan 26.Uluslararası Nish Caz Festivalinde "En İyi Performans Sergileyen Sanatçı Ödülü" ile "Caza Katkı Sağlayan En Başarılı Sanatçı Ödülü"
- 2009 yılı Kültür ve Sanat Elçisi
- 2010-Bulgaristan Kültür Bakanlığının en büyük ödülü-"Altın asır"-altın madalya ödülü

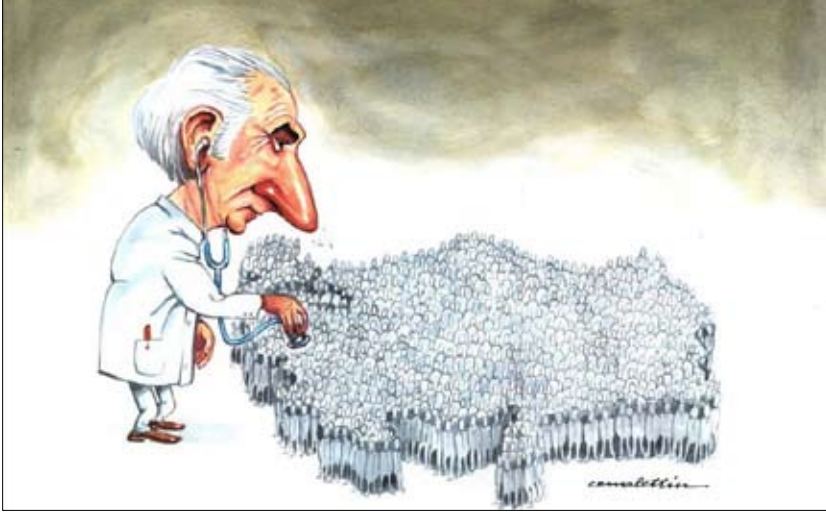
Yıldız İbrahimova'ya bu "Barış Dinletisi"nde konuştumuz olduğu için teşekkür ediyoruz.

Bu yazıdaki tüm fotoğraf çekimleri Başak Zeynep Çongur tarafından yapılmıştır.

Prof.Dr.Nusret H.Fişek 100 Yaşında “Herkesine Sağlık” Karikatür Yarışması Sonuçlandı

Büyük ödülü Hicabi Demirci ile Kürşat Zaman paylaştı.

Cemalettin GÜZEL

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı ve Karikatür Vakfı tarafından düzenlenen “Herkesine Sağlık” konulu karikatür yarışması sonuçlandı.

Tan Oral, Oya Fişek, Prof. Dr.A.Gürhan Fişek, Muhammet Şengöz, Emre Yılmaz, İzel Rozental ve Nezih Danyal’dan oluşan jürinin değerlendirmesi sonucunda yarışma-

nın Büyük Ödülü'nü Hicabi Demirci ve Kürşat Zaman paylaştı.

Yarışmaya katılan karikatürlerden 45'i seçildi ve LİMAN İş Sendikası'nın desteği ile basılan albümde yer aldı. 52 karikatürcünün 93 karikatürle katıldığı yarışmanın ödül töreni ve sergisi 3 Kasım günü saat 19.00 de Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde (Kavaklıdere-Ankara) yapıldı.

Mete AĞAOĞLU

İbrahim TUNCAÇ

**“HERKESE SAĞLIK”
KARİKATÜR YARIŞMASI**

2014

**“HERKESE SAĞLIK”
KARİKATÜR YARIŞMASI**

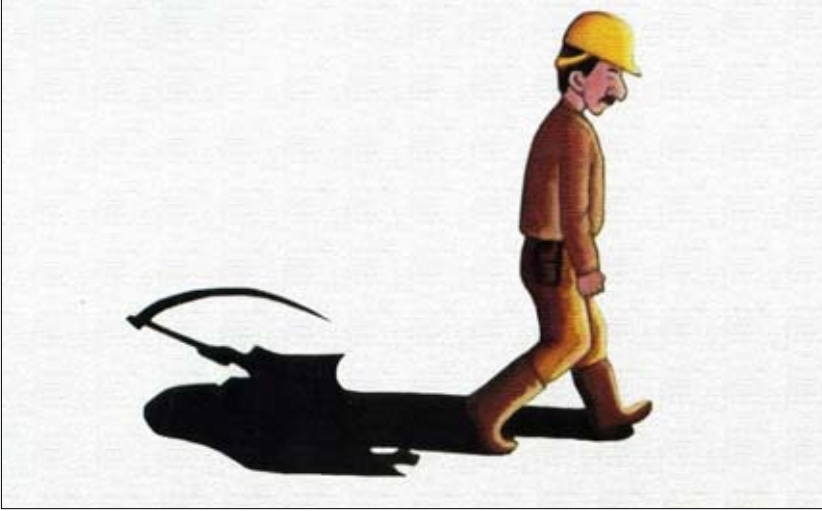
2014

Şevket YALAZ

“Güzel Öldüler”, Güzel Ölüyorlar ve Kuşku Yok ki, Güzel Ölmeye Devam Edecekler...

Taner AKPINAR *

"DİSK / BİRLEŞİK METAL SENDİKASI arşivinden"

Tuzla tersanelerindeki işçi ölümleri, 2008 yılında, yoğun bir şekilde medyanın gündeminde yer almaktaydı. Bazı kesimler ve bu arada üniversitelerin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri kürsüleri yayınladıkları basın açıklamalarıyla işçi ölümlerinden duydukları üzüntüyü dile getirerek, bu konuda gerekli önlemlerin alınması çağrısında bulunmuştu.

Sonra, bu konu meydanın gündeminden düştü ve buna bağlı olarak toplumun diğer kesimlerinin gündeminden de düştü. Bir zaman sonra, Zonguldak'ta Karadon Maden Ocağı'ndaki patlamada ölen madenciler işçi ölümlerini yeniden gündemin baş sıralarına taşıdı. Patlamanın olduğu maden ocağını ziyaret eden dönemin başbakanı, şu değerlendirmeyi yaparak, yanan yüreklere su serpmiştii (!); "20 yıl gerisine kadar incelediğimde, ta 90'lı yıllardan bugüne kadar Zonguldak bölgesinde bu tür kazaları, grizu facialarını yaşadık. Ben de geldim, bu tür ocaklar nasıl olacaktır diye indim. 2 bin metre derinlikteki kömür madeni ocaklarında çalışan kardeşlerimin nasıl çalıştıklarını gördüm. Onlarla orada iftar yaptım. Bu mesleğin, kaderinde maalesef var. Bu mesleğe giren kardeşlerim de, bu

mesleğe girerken içerisinde bu tür şeylerin olacağını bilerek giriyorlar. Bir çoğunun da biliyorsunuz, babası, abisi bu meslekte emekli olmuş. Ama kendisi de yine bu meslekte çalışıyor. Kemalpaşa'da, Dursunbeyli'de, bu tür olayları yakın zamanlarda yine gördük...".

Dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ise, çıktığı bir televizyon kanalında, "...güzel öldüler, yani o konuda, ben acı çekmediklerini ve fizik olarak da güzel öldüklerini buradan rahatlıkla söyleyebilirim"² diyerek yüreklerdeki yangını tamamen kontrol altına almıştı (!)

İşçi ölümlerine karşı sesini yükseltenler, politik iktidara, gerekli önlemleri alması için, çağrıda bulunurken, çağrının muhatapları, ölümlerin, işin fitratından kaynaklandığı, işe girenlerin daha baştan, zaten bunun bilincinde oldukları ve ne mutlu ki, kaçınılmaz olan ölümün acısız bir şekilde olduğu konusunda toplumu aydınlatmıştı ve konu kapanmıştı.

Neden sonra, 2014 yılında, Soma'daki kömür madeninde meydana gelen ve resmi verilere göre, 301 maden işçisinin ölümüne yol açan işçi katliamı yeniden bu konuyu medyanın gündeminde baş sıraya taşıdı. Toplumun birçok kesimi, politik iktidara karşı yeniden sesini yükseltmeye başlayınca, başbakan sözü aldı ve bir kez daha, "işin fitratında var" diyerek ölümleri meşrulaştırdı.

Bunun ardından, İstanbul'da, bir

inşaatta asansörün yere çakıldığı ve asansörde bulunan on işçinin öldüğü haberi duyuldu duyulmasına ama artık, herkes biliçliydi, olur olmaz tepkiler vermiyordu. Önlem alınması falan, bunlar boş laf, sorun işin fitratından kaynaklıydı (!)

İşçi ölümleri medyanın gündeminde yer alan olaylarla sınırlı olmadığı gibi, bu olaylarda ölenlerle de sınırlı değildir. Bununla birlikte, sayının daha az ya da daha fazla olması, konuya atfedilecek önemin derecesini belirlememelidir. Özellikle, Soma'daki katliamda ölen işçi sayısı konusunda, resmi verilerin gerçeği yansıtmadığı, aslında daha fazla işçinin öldüğü iddia edilerek, bunu kanıtlamak gibi anlamsız bir çaba içerisinde girildi. Eğer daha fazla sayıya ulaşılması isteniyorsa medyatik gündemden uzak durmak yeterlidir. Gerçek sayı zaten medyada yoğun gündem oluşturan katliamlardakinden çok fazladır. 2014 yılının ilk dokuz ayında, toplamda 1 575 işçi ölmüş durumdadır.³ Kayda geçmeyen ölümlerin olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla, gerçek toplam bundan da fazladır.

Sayısal veriler şu bakımdan incelemeye değerdir. Kayda geçen 1 575 ölüm bir gerçeği açıkça ortaya koymaktadır: Türkiye'deki işçi ölümleri ne belirli dönemlerle ya da belirli tekil olaylarla ne de belirli sektörlerle sınırlıdır. Bu, sistematik olarak varolan bir olgudur.

Peki, bu seri cinayetleri işleyen katil kimdir ya da nedir?

ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) her yıl Küresel İstihdam Eğilimleri (Global Employment Trends) başlıklı bir rapor yayınlamakta ve bu raporda dünya ülkelerinin işgücü piyasalarındaki durumu ortaya koymaktadır. 2014 yılı raporunda, Türkiye bir konuda şampiyon olmuş gözüküyor. Rapora göre, Türkiye'deki 15-29 yaş grubundaki nüfusun % 34,6'sı eğitim, istihdam, mesleki eğitim ya da askerde olmayıp boşa gezmektedir. Bu oranlar Türkiye diğer ülkeler arasında birinci sırada yer almaktadır.⁴

Bu atıl nüfusun nedeni, başka bir ifadeyle, bu nüfusa iş olanağı sağlayacak bir ekonomik büyümenin olmaması, iktidar cephesinden ekonominin yakalandığı "orta gelir tuzağı" ile açıklanmaktadır. Buna göre, mevcut iktidar, iktidarı devraldığı dönemde,

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Türkiye'de kişi başına ortalama 3 492 dolar olan milli gelir düzeyini, bugün gelinen noktada 10 807 dolar düzeyine çıkarmıştır. Türkiye, bu orana, orta gelir grubundaki ülkeler arasına yükselmekle birlikte, bu düzeye sapsanıp kalmıştır. Yani, orta gelir tuzağına yakalanmıştır.⁵ Boratav, orta gelir olarak gösterilen kişi başı gelir hesabının yanlış yapıldığını ortaya koymaktadır.⁶

Ortada bir büyüme varsa bile, bu büyümenin istihdama yansımadağı, yani işsizlik düzeyini düşürecek yeni istihdam olanakları yaratmadığı somut verilerle ortaya konmaktadır.⁷ Bu büyümenin esneklik uygulamalarıyla mevcut çalışan işçiler üzerinden sağlandığı ortadadır. Örneğin sanayi sektöründe büyüme oranının zirve yaptığı dönemde, bu sektörde çalışan kişi başına katma değer % 4 oranına kadar artmış olduğu görülmektedir.⁸ Bu artış, açıktır ki, iş kanunu pratikte uygulanmayarak gerçekleştirilmiştir.

Buna karşın, iktidar cephesi, bir başarı öyküsü olarak sunduğu büyüme hızının tıkanmasına gerekçe gösterdiği, orta gelir tuzağından kurtulmanın çözümsüz olmadığını, tam tersine, birtakım yapısal reformlarla bundan kurtularak daha üst bir gelir grubunda yer almanın olanaklı olduğunu ileri sürmektedir. Sözü edilen yapısal reformlar arasında, işgücü piyasasının esnekleştirilmesi, birincil öncelikle yapılacak reformlar arasındadır.⁹

İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi yeni bir politik hedef değildir. Bu, serbest piyasa düzeninde rekabet avantajı sağlamak hedefiyle, işgücü maliyetlerini aşağı çekmek için, yıllardır devam eden bir süreçtir ve bu süreçte işgücü piyasasını esnekleştirmeye dönük birçok yasal ve kurumsal düzenleme yapılmıştır. Esneklik uygulamalarının pratiğe aktarılmasıyla doğru orantılı olarak, işçi sınıfının tarihsel süreçte uzun mücadeleler sonucu elde ettiği haklar büyük bir erozyona uğramıştır. Dahası, sorun hak kayıpları boyutunu da aşarak, kapitalizmin erken dönemlerine benzer bir biçimde, sistematik olarak işçilerin canlarını almaya başlamıştır.

İktidarın, önmüzdeki dönemler için benimsediği makro-ekonomik politikaların işgücü piyasasına yansımalarının doğrudan bir sonucu olarak, işçi ölümlerinin sistematik bir şekilde devam edeceği konusunda hiçbir kuşku bulunmamaktadır. İyî ama bu iktidar kendi çıkardığı 4857 sayılı İş Kanunu'nda, yer alan "İş Sağlığı ve Güvenliği" başlığı ile bundan önceki yasalarda yer almayan düzenlemeler getirmiştir. Bununla da yetinmeyip,

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu adında ayrı bir kanun çıkarmıştır.

İktidarın bu çabası karşısında, işçi ölümlerinin devam edeceğini söylemek, insafsızlık olmaz mı? Ya da "esnekleşme yanlısı olan bu iktidar iş sağlığı güvenliği alanındaki adımlarında içtenlikli değil mi?" Fişek'in bu konudaki derinlikli incelemesi, bu yasanın ölümlerin önüne geçmesinin çok olanaklı olmadığını göstermektedir. Yasanın ne ölçüde uygulanabileceği zaman içinde görülecek olmasına karşın, sorunsuz uygulandığı varsayılsa bile, bu gerçekçi bir çözüm değildir. Diğer eksikliklerini bir tarafa bıraksak bile, işyeri hekimi uygulamasında, tıbbi bakımdan kabul edilemez eksikliklerle doludur. Fişek şu saptamaları yapmaktadır: a) Tıp kökenli olmayan iş müfettişlerine işyeri hekimleri denetletilmektedir. b) İşçilerin periyodik sağlık kontrolleri, 1948-1974 arası dönemde 6 ayda bir yapılırken, 1974-2013 arası dönemde yılda bir yapılmış ve yeni düzenleme ile de bu süre 3-5 yıla çıkartılmıştır. c) Yeni yasa öncesi dönemde, işyeri hekiminin, işyerinde, her işçi için, bir ayda 15 dakika bulunması gerekirken, bu süre yeni dönemde 4-8 dakikaya düşürülmüştür. d) Yeni yasa, işyeri hemşirelerinden yardımcı sıfatıyla bahsederek, işyeri hemşirelerinin konumunu belirsizleştirmiştir. e) Türkiye'deki en önemli sorunlardan biri de, meslek hastalıklarının saptanamamasıdır. Meslek hastalıklarında olgu sayısının 40 000-80 000 olması beklenirken, 2010 yılında yalnızca 533 ve 2012 yılında da 395 olgu saptanabilmiştir.¹⁰

Yasal düzenlemelerin, bu eksiklikleriyle bile olsa, sınırlı bir uygulama alanından öteye geçmesinin olanaklı olamayacağını tahmin etmek zor değildir. Bunun en başta gelen nedeni, yüksek kayıtdışı çalışma oranıdır. Ocak 2014 dönemine ait resmi verilere göre, 24 milyon 433 bin olan toplam istihdamın % 33,6'sı kayıtdışıdır.¹¹ Bir başka neden, yaygın taşeronlaşma ilişkileridir. Asıl işverenlerin, taşeronlara devrettiği işler, bu taşeronlar tarafından da, yeniden, alt taşeronlara devredilmekte ve bu şekilde denetlenmesi neredeyse olanaksız hale gelmektedir. Örneğin, işçi ölümlerinin en çok olduğu sektörlerden biri olan inşaat sektöründe, taşeronlaşma çok yaygın bir uygulamadır ve iş bazen 4-5'inci kez alt taşeronlara devredilmektedir.¹² İşsizlik oranının yüksek olmasının, iş bulma noktasında yarattığı rekabet baskısı emekçileri, kendilerine sunulan minimum koşullarda çalışmaya razı etmektedir.

Temmuz 2014 dönemine ait resmi verilere göre, işsizlik oranı % 9,8'dir. Bu, 2 milyon 867 bin kişi demektir.¹³ Diğer taraftan, sendikal örgütlenme çabalarının üzerinde kurulan yoğun baskılarla da, bu duruma karşı yükselmesi olası sesler kısılmaktadır.

İşçi ölümleri, kaçınılmaz ve alternatifsiz bir gerçeklik olarak görülen piyasa düzeninde rekabet üstünlüğü elde etmeye dönük makro-ekonomik politikaların yapısal bir parçası haline gelmiştir. Rekabet üstünlüğü sağlamanın yolu, ücretleri düşürmekten, çalışma sürelerini uzatmaktan, işçi örgütlerini dağıtmaktan, taşeronlaşmayı yaygınlaştırmaktan, işsizliği tırmandırmaktan, dereğülasyondan (kuralsızlaştırma) geçmektedir. Bu yolla rekabet üstünlüğü elde etmedeki amaç ise, Türkiye'yi dünyanın büyük ekonomileri arasına sokmaktır. Bu nedendir diye sormak ise, herhalde kelimenin tam anlamıyla, saflığın uç bir noktası olacaktır. Çünkü bunun nedeni çok açıktır, anlaşılabilir bir yanı yoktur. Ülke ekonomisinin büyümesi ulusal bir çıkardır, herkesin yararına yararlıdır(!) Bu nedenle, aleyhte bir şey söylemek ya da bir tavır almak, neredeyse vatan hainliği ile eşdeğer görülmeye başlanmıştır.

O zaman geriye yapılacak bir tek şey kalıyor; işçilerin "güzel öldüklerini ve güzel ölmeye devam edeceklerini" sürekli hatırdı tutarak, iç huzura kavuşmak... (!)

Dipnotlar

- 1) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25096880/>
- 2) http://www.youtube.com/watch?v=WDPLRVZ_UoYe
- 3) http://www.guvenlicalisma.org/index.php?option=com_content&view=article&id=11650:2014-eylul-ayinda-en-az-143-isci-yasamini-yitirdi&catid=149:is-cinayetleri-raporlari&Itemid=236
- 4) ILO (2014), Global Employment Trends 2014 –Risk of a jobless recovery?, International Labour Office, Geneva, s. 21-22.
- 5) <http://www.mehmetismsek.org/index.php/en/medyadetay/307>
- 6) Boratav Korkut (2014), "Orta Gelir Tuzağı" ve Türkiye, <http://www.sendika.org/2014/10/ortagelir-tuzagi-ve-turkiye-korkut-boratav/>
- 7) Yeldan Erinç (2009), İstihdamsız Büyüme, İstihdamsız Toparlanma, http://yeldane.bilkent.edu.tr/Yeldan225_19Agu09.pdf
- 8) Sönmez Mustafa (2011), Büyüme Yeterli İstihdam Yaratmadı, <http://mustafasonmez.net/?p=505>
- 9) Ulusal İstihdam Stratejisi 2014-2023, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayınlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 30 Mayıs 2014 / 29015
- 10) Fişek A. Gürhan (2013), İş Sağlığı ve Güvenliği –Yeni Dönemde (6331 s.k. sonrası) Değerlendirmeler I, Çalışma Ortamı, Sayı: 130, s. 8-12, http://calismaortami.fisek.org.tr/wp-content/uploads/2013/09/calisma_ortami130.pdf
- 11) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16006>
- 12) <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/wp-content/Tez.pdf>, s. 126.
- 13) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16012>

İşyeri Temizliği ve Düzeni

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

«Güvenliğin bulunduğu yerde, her zaman iyi bir şans vardır»

«Yalnız düzen olan bir yerde, tehlike zamanında belli olur ve kolayca ortadan kaldırılır»

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) verilerine göre 2002-2012 yılları arasında 10 bin 742 işçi öldü (rüldü). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin (İSİG) (yazılı, görsel, dijital basından takip edip, emek-meslek örgütlerinden gelen bilgiler ve işçiler, işçi yakınlarının bildirimleri ışığında tespit ederek raporlaştırdığı) verilerine göre ise son üç yılda 3 bin 713 işçi yaşamını yitirdi. 12 yılda ölen işçi sayısı toplam 14 bin 455 oldu. Son yıllarda "İş Güvenliği Uzmanı olmak zor dostum" dedirtecek iş kazaları olmaktadır. Son birkaç ayın –basına yansıyan- çok ciddi iş kazalarına bakmak bile bu ifadenin doğruluğunu kanıtlamaya yeter (1,2,3,4).

Bir ülkede, bir işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin (İSG'nin) ilk belirtisi "**işyeri temizliği ve düzeni**"dir. Diğer bir ifade ile Japon'ların 5S olarak formüleştirdiği "tertup-düzen-temizlik"dir. İSG'nin belirtisinin yani işyeri temizliği ve düzeninin iyi olmasının en önemli sonuçlarından biri kişilerin hemzemin ortamda (aynı seviyede) düşmesidir. Türkiye'de İş Kazalarının %7.3 – 8.9'u işyerlerinde aynı seviyede (hemzemin ortamda) düşmekten kaynaklanmaktadır (Tablo 1).

Çalışanlar Çalışma Ortamında Neden Kayar, Takılır ve Düşer ?

Kötü temizlik her yerde sorun oluşturur. Ama bir iş sahasının etrafındaki kötü temizlik çifte soruna –**hem verimsizlik ve hem de iş kazalarına**- neden olur. Her türlü karışıklık, yerinde olmayan herşey, bir tehlikedir. Gres - yağ lekeleri – döküntüleri, talaşlar – kırpıntılar, dağınık malzeme, ortalıkta yatan el aletleri – araçlar, atık kağıtlar, yerinde olmayan araçlar veya takozlar; tüm bunlar takılma tehlikeleridir ve aynı zamanda, bunların bir çoğu yangın tehlikesidir de. Kirli, dağınık - karışık, berbat tezgah veya makina burada çalışacaklar için potansiyel bir tehdit içermektedir.

Resim 1: Küçük kaba makina yağının alınması sırasında işyeri zeminine dökülen makina yağı.

2014 Türkiye'sinde İşyerlerinin Temizlik ve Düzeni Nasıl-ki ?

Özellikle küçük ve imalat yapılan işyerlerindeki durum son derece kötü denilebilir. Yirmi'ye yakın çalışını olan bir işyerinin tuvalet ve çalışma ortamı'nın zemini günümüzdeki gerçek durumu özetleyen (sadece) bir örnek olarak verilebilir.

Resim 2 : İşyeri Tuvaleti

Tablo 1: Aktif Sigortalıların Geçirdiği İş Kazalarının Kaza Sebeplerine Göre Dağılımı

Yıllar	2010	2011	2012
Kişilerin hemzemin ortamda düşmesi	5 565	6 096	5461
Yüksek bir yerden düşmesi	3 396	3 728	3 057
Toplam iş kazası sayısı	62 903	69 227	74 871

Kaynak : SGK İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri

Olay 1 / 16 Eylül 1995, Kocaeli

Prese tutundu, parmakları koptu

Gebze'nin Pelitli köyünde meydana gelen Gölâyda İsvaz fabrikasında işçi olarak çalışan 34 yaşındaki Allahverdi Bahadır, zeminin yağlı ve kaygan olması nedeniyle dengesini kaybederek yere düştü. Yere düşerken prese tutunmaya çalışan Allahverdi Bahadır'ın parmakları koptu.

Resim 3: Tuvaletten çıkanların, tuvalet kağıtlarını attığı yer.

Resim 4: Çalışma ortamı

KKD'ler için Yer Belirlenmiş ve Kullanıldıktan Sonra Uygun Yerlere Bırakılmakta mı ?

İşyerlerinde potansiyel tehlielere karşı son çare olarak verilen Kişisel Koruyucu Donanımlar (KKD) kullanıldıktan sonra temiz ve düzenli olarak önceden belirlenen yerlere bırakılmadıkları –işyerlerinde yine yaygın olarak- görülmektedir. Bu durumda bir sonraki kullanıcıları için temiz ve güvenilir olması beklenemez.

Resim 5: Emniyet Kemerinin bırakıldığı yer

Resim 6: Yüz siperliğinin bırakıldığı yer

İşyeri Temizliği ve Düzeni Olmaz İse Ne Olur ?

Birbirine benzeyen, son günlerde yaşanan şu olaylar bu sorunun yanıtını açık ve net olarak vermektedir.

Olay 2 / Bursa'nın İnegöl ilçesinde, 26 Nisan 2013 tarihinde, inşaat çalışmalarında montalama elemanı olarak çalışan 31 yaşındaki R.Toktaş, inşaat sahasında gezdiği sırada, toprağa dik vaziyette gömülü bulunan ucu sivri (8'lik) demir parçasını fark edemeyip üzerine bastı. Sivri demir, R.Toktaş'ın sol ayağına saplandı.

Resim 7: RT'nin İnşaat sahasında ayağına saplanan demir^(5,6)

Olay 3 / Batman'da, 01 Temmuz 2013 tarihinde, İnşaatta çalışan kalıp ustası 26 yaşındaki H.Kaygusuz'un ayağına 6. kattan düşen 30 santimlik demir çubuk saplandı.

Resim 8: Yukarıdan düşen demir⁽⁷⁾

Olay 4 / Trabzon Arsin'deki mobilya atölyesinde, 28 Kasım 2012'de, ağaç biçmekte olan Z.Kara'nın kazağı hızara takıldı. Kara, kendisini hızardan kurtarmak isterken ayağı kayarak ağaç biçme hızarının üstüne düştü. Hızla dönen hızar, Kara'yı karın bölgesinden ikiye böldü (8,9,10,11) .

Resim 9: Tertip ve düzensizliği çok acı sonu (8,9,10,11)

Olay 5 / Isparta Yeni Sanayi Sitesi'nde; 10 Eylül 2013'de kereste fabrikasında çalışan 42 yaşındaki Yaşar Ali İmre, hızar makinesinin başında çalışırken, ayağının kayması sonucu sırtını hızara kapırdı. Hayatını kaybetti.

Resim 10: Çalışma ortamında ayağı kayan çalışan^(12,13)

Kaymalar, Takılmalar ve Düşmelerin Başlıca Nedenleri

Bu olaylardan da anlaşılacağı gibi zemin yüzeyinin düzensizliği, zemin kaplamasının uygun olmaması, ıslak, yağlı, çamurlu, tozlu, talaşlı zeminler, seviye farklılıkları, kordonlara, kablolara takılma, zayıf aydınlatma ve temizlik & düzenin iyi olmamasıdır.

Düzensizliğin, Zayıf Temizlik ve Bakımın Sonuçları

İşyerinde iyi bir düzen işi kolaylaştırır. Düzensizlik işi bozar ve (yukarıda belirtilen olaylarda da görüldüğü gibi) iş kazalarını artırır [kayma(lar), takılma(lar),

yangın(lar), kimyasal ve makina kazaları, elektrik sorunlarından kaynaklanan yaralanmalar, çarpışmalar ve düşen nesnelere, diğer sağlık sorunları]. Düzensizlik hatayı gizler, görüşe engel olur ve tehlike yaratır. Bu yüzden, **işyerini temiz tutmak için daima zaman ayrılmalıdır**. İlk adım herşey için bir yer belirlenmeli ve her şey de kendi yerinde olmalıdır. Stoklar, parçalar, araçlar- tüm bunlara ait bir yer olmalıdır. Bir şey kullandıktan sonra tekrar yerine konmalıdır. Sonra, ona gereksinim duyulduğunda, nerede kolayca bulunacağı bilinecektir. Onları aramak için parmaklar kesilmeyecek, ayaklara bazı malzemeler düşülmeyecek, takılıp düşülmeyecektir^(14,15).

Neden İyi Bir Temizlik Ve Düzen

İyi bir temizlik ve düzen; kalitenin, iş güvenliğinin, verimliliğin, temiz çevrenin sağlanmasına ya da iyileştirilmesine yardımcı olur. Kaza ve yangın tehlikesini ortadan kaldırır, güvenli, sağlıklı çalışma koşullarını sürdürür, zaman, para, malzeme, alan, ve eforu korur, verimlilik ve kaliteyi geliştirir, morali artırır, iyi iş ilişkileri sağlar, ahenkli bir iş akışı sağlar, hataları meydana çıkartır, engelleri kaldırır ve tehlikeleri azaltır ve iyi işleyen bir organizasyonu yansıtır.

Yetersiz Tertip, Düzen ve Temizliğin Belirtileri Nelerdir ?

Çalışma zeminine bırakılmış eşya ve malzeme, yerine konmamış araç ve gereçler, hatalı istifleme alışkanlığı, kirli duvarlar, pencereler ve yetersiz aydınlatma, artıkların gerektiği gibi toplanmaması ve yangın tehlikesidir.

Kaymanın önlenmesi için; Döküntüler önlenmeli, olası döküntüler hemen temizlenmeli - süpürülmeli, sızıntıları onarılmalı, nesnelere toplanmalı, kaymaya dayanıklı ayakkabılar giyilmelidir.

Resim 11: Tertipsiz ve düzensizliğin belirtileri.

Resim 12: Dökülen kimyasalların sonucu⁽¹⁶⁾

Resim 13: Yağ ve kimyasal döküntülerine karşı uygun önlem.

Takılıp Düşmelerin Önlenmesi için; Elektrik kordonları ve hava hortumları ortadan (geçişlerden) kaldırılmalı. Parçaları yürüş yoluna istiflenmemeli. Çekmeceler kapalı tutulmalı. Nesnelere taşırken dikkatli olunmalı. El aletleri yerli yerine konulmalıdır.

Düşmelerin Önlenmesi için ; Merdivenlerde dikkatli olun (koşmayın, üç nokta temasını uygulayın). Merdivenleri güvenli kullanın. Zincir ve bariyerleri düşme önleyicilerle değiştirin. Gerektiğinde düşme önleme ekipmanları kullanın.

Yangın Önlemek için ; Parlayıcı ve yanıcı sıvıları uygun etiketlenmiş kaplarda depolanmalı, reaktif kimyasallar ayrı ayrı tutulmalı, yanıcı malzemenin birikmesi önlenmeli, yanıcılar elektrik ekipmanları ve sıcak malzemeden uzak tutulmalıdır.

Çıkışlar ve Yangın Ekipmanları (Donanımlar) ; Tahliye yollarını açık tut(malı), Acil durum çıkışlarını engellememeli, yangın söndürücülere erişilebilir olduğundan ve elektrik panolarının kolay açılabilir (& ulaşılabilir) olduğundan emin olunmalıdır.

Kimyasal Güvenliğin Sağlanması için ; Kablaların uygun şekilde etiketlenmiş olduğundan emin olunmalı, kablardaki hasar belirtileri kontrol edilmeli, gerekli KKD'ler giyilmeli, güvenli depolama ve taşıma (elleçleme) prosedürleri takip edilmeli, döküntüleri hemen temizlenmelidir.

Makina Güvenliği için; Makinaların çevresi açık tutulmalı, kullanmadan önce makinalar kontrol edilmeli, tüm korumaların güvenli bir şekilde faaliyet gösterdiğinden emin olunmalı, kilitleme-etiketleme prosedürleri takip edilmeli (uygulanmalı), makinalar temizlenmeli ve el aletleri uzak tutulmalıdır.

Elektrik Güvenliği için; Elektrik kordonları kullanmadan önce kontrol edilmeli, prizleri veya devreleri aşırı yüklenilmemeli, ve elektrikli ekipmanları temiz tutulmalıdır.

Kesikleri, Darbeleri ve Sıyrıkları Önleme için; Nesnelere çıkıntılı bırakılmamalı, baş çarpma tehlikelerinin kaynakları yastıklanmalı, kırılan camlar derhal temizlenmeli, bıçaklar ve keskin aletleri uygun depolanmalı, eski bıçakları

uygun şekilde atılmalı , keskin bıçakları kılıfında veya maket bıçağı gibi geri kabının içine çekilmelidir.

KKD Temizlik ve Düzeni için; Her kullanıştan önce KKD'leri kontrol edilmeli, KKD'leri düzenli olarak temizlenmeli, KKD'leri uygun depolanmalı (muhafaza edilmeli) ve gerektiğinde KKD'ler değiştirilmelidir^(17,18,19).

Sonuç ve Öneriler

İyi temizlik-düzen & bakım işyeri yangınları ve kazalarını önlemeye yardımcı olur.

İşyerini düzgün, temiz ve güvenli tutmak herkesin sorumluluğundadır.

İşyeri Yönetimince; işyerlerindeki atelyeler, geçit, depo ve ambarlar ile bakım odalarının duvar, taban, tavan, pencere, kapı ve diğer yerleri, her zaman için temiz ve bakımlı bir şekilde bulundurulmalı, **çalışılan yerler, günde en az bir kere temizlenmiş olmalıdır** (Bu ifade ilgili yönetmeliklerde de yer almaktadır).

Unutulmamalıdır ki; zevk için temizlik ya da parlatma gibi etkinlikler de insana mutluluk verir, çünkü insan olmayan bir şeyi üretiyor ya da iyileştiriyor. Güzellik üretiminin kendisi mutluluk kaynağıdır.

Temizlik-düzen & bakım tehlikelerini karşı çalışanlar uyanık olmalı, dinlenmeye zaman ayırmalı, yeterince uyumalı, iyi bir yemek ve egzersiz düzeni olmalı, alkolün etkisi altında asla çalışılmamalı ve araç kullanılmamalıdır.

Kaynaklar

1. http://www.zaman.com.tr/ekonomi_12-yilda-14-bin-455-isci-oldu_2255173.html
2. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/52381/Mersin_de_katliam_gibi_kaza_10_olu.html
3. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/26045363.asp>
4. <http://www.internethaber.com/ispartada-katliam-gibi-kaza-cok-sayida-olu-var-734978h.htm>
5. <http://haberciniz.biz/insaat-alaninda-ayagina-demir-saplandi-2008150h.htm>
6. http://www.yildirimgazetesi.com/haber/insaat_demiri_ayagina_sap-15839.html
7. <http://haberciniz.biz/altinci-kattan-dusen-demir-cubuk-ayagina-saplandi-2135159h.htm>
8. <http://www.haberexen.com/hizar-makinesinin-uzerine-dusunce-feci-sekilde-can-verdi-173885h.htm>
9. <http://www.aktifhaber.com/calisan-hizarin-uzerine-dusen-marangoz-oldu-696194h.htm>
10. <http://yerelhaber.com.tr/2012/11/>
11. <http://www.viratrabzon.com/haber/genç-marangozun-korkunc-sonu-761.html>
12. <http://www.trhaber.com/haber/turkiye/feci-is-kazasi-100315.html>
13. <http://www.haber7.com/genel-olaylar/haber/1072214-ispartada-is-kazasi-1-olu>
14. Industrial Supervisor, December 1978, Volume 42, No.12 s.8-9.
15. <http://www.ccohs.ca/oshanswers/hsp/programs/house.html>
16. <http://www.convergencetraining.com/slips-trips-and-falls.html>
17. https://osha.europa.eu/en/topics/accident_prevention/hazards
18. <http://www.covwc.com/templates/System/details.asp?id=48008&PG=resources&CID=30393>
19. http://www.ccohs.ca/oshanswers/hsp/programs/house.html#_1_1

Yaşamı Bahasına Hizmet : Dr. Cahit Başkök

1923 yılında Ankara Ayaş kazasında dünyaya gelir. Annesini 7 yaşında yitirmesi, onun için zorluklarla dolu bir yaşamın başlangıcıdır. İlkokulu Ayaş'ta bitirdikten sonra, orta ve lise öğrenimine devam etmek için doğum yerinden ayrılmıştır. Babası küçük bir memur olduğundan, çok zorluk çekmişlerdir.

Akrabalarından öğrenim görmüş olanların tuttukları evlerde kalarak öğrenimini sürdürmüştür. Ortaokulu Eskişehir ve Ankara'da, çok zor koşullar altında okumuştur. Daha sonra liseye başlamış; Bursa ve Kastamonu'da sürdürmüştür. Çok sıkıntı çekmiştir. Örneğin, kaldığı evin ev sahibi izin vermediği için, gaz lambasını yorganın altında saklayarak, gece geç saatlere kadar ders çalışmıştır. Tüm olumsuzluklara karşın, çok başarılı bir öğrenim yaşamı olmuştur.

Babasının isteği üzerine Tıp Fakültesi'ne gitmiştir. Üniversiteyi devlet bursu ile okumuştur. Kayınpederinin bursunu ödeyerek, zorunlu hizmet yükünden kurtulma önerisine, "devlet en yok zamanımda beni okuttu, ben de görevimi yapmak zorundayım" diyerek reddetmiştir.

Yedek subaylık hizmetini Deniz Kuvvetlerinde yaptıktan sonra, İstanbul ve Ankara Verem Savaş Tabipliklerinde bulunmuştur. Meslek yaşamı da mücadelelerle geçmiş; yaşamı boyunca ilaç parasını veremeyecek

hasdalara, kendi boğazından keserek yardım etmiştir. 1952-55 yılları arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları bölümünde fahri asistanlık ; 1954-57 yılları arası, Ankara Merkez Cezaevi ve PTT Sağlık Sandığı Tabipliği yapmıştır. Cezaevi hekimliği yaptığı süreçte, daima koğuşlara gardiyansız girmiş ve bütün tutuklu ve hükümlülerin sevgi ve saygı duyduğu bir kişi olmuştur.

1959 yılında üç ay süreyle Fransa ve Tunus'ta, 1964'te Çekoslovakya ve Danimarka'da Tüberküloz üzerine incelemelerde bulunmuştur.

1960-71 arasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulu Öğretim Hizmetleri Müdürlüğü'nde, 1971 yılından başlayarak Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Enstitüsü'nde, yüzlerce genç hekimin yetişmesine katkıda bulunmuş ve onlara "insanlık" dersi vermiştir. Daha sonra yeniden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Hıfzıssıhha Okulu'na geri dönmüştür.

Bütün yaşamını böylesine verem savaşına ve araştırmalarına adanmış bulunan Dr. Cahit Başkök, verem savaşında beklenen hedeflere ulaşamadığın, son yıllarda Türkiye'de veremin artmakta olduğunu görmenin üzüntüsü içinde idi. Ona ve olayları yakından izleyenlere göre, verem savaşındaki bu olumsuz gelişmenin nedeni belliydi. Daha fazla zaman yitir-

Dr. Cahit Başkök
(1923 - 1983)

meden, verem savaş programlarının eksik ve yetersiz yönlerini düzeltmek; yurt düzeyinde verem savaşına yeni bir ruh vermek gerekli idi. Dr. Cahit Başkök, hep bunları düşünüyor ve bir şey yapamadığı için kahroluyordu. Onun için, 1983 Haziran'ında sağlık durumu elvermediği halde, Verem Savaş Daire başkanlığını kabil etmiştir. Görevi süresince iki kez kalp krizi geçirdi. Son katıldığı toplantı, Bakan başkanlığında yapılan ve geniş katı-

KÖYDE : Dünya Sağlık Örgütü Mümessili Dr. LOVEN, Proje Direktörü Dr. Cahit Başkök, Dr. Turgut Küçükoğlu.

İmlı bir toplantıdır, Hastaneden Bakanlığa gelmiş; sabah 9.00' dan gece geç saatlere kadar herkesi dinlemiştir. Sonunda onun "baş yapıtı" sayılması gereken ve yarım saat süren konuşmasını yapmıştır. **

Bitkin ve soluk benzi ile konuşmasının sonuna geldiğinde, şöyle demiştir: "Ben izninizi alabilir miyim sayın Bakanım". Bu sözlerden çok kısa bir süre sonra da yaşama veda etmiştir.

* Tüberküloz ve Toraks Dergisi, Ocak 1984 VOL.32 Sayı : 1 (Ailesi tarafından yazılan özgeçmiş ile Prof.Dr. Selahattin Akkaynak'ın yazısından yararlanılmıştır.)
** Tüberküloz ve Toraks Dergisi, Ocak 1984 VOL.32 Sayı : 1'da yayınlanmıştır.

Cahit'in Ardından

Prof.Dr. Nusret H. FİŞEK

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı emekli Öğretim Üyesi;
Sağlık Bakanlığı eski Müsteşarı;
Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi eski Başkanı;
Dünya Sağlık Örgütü İcra Kurulu eski Üyesi

Yıl 1958. Sağlık Bakanı tarafında Hıfzıssıhha Okulu'nu, halk sağlığı alanında araştırma ve mezuniyet sonrası eğitim merkezi olarak geliştirmek ile görevlendirilmişim, İlk araştırma projemiz Bakanlığın Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile birlikte yürütmeyi planladığı, tüberküloz prevalans araştırması idi. Şu anda kesinlikle hatırlamıyorum; ya Prof. Nusret Karasu, ya da Prof.Dr.Selahattin Akkaynak bana Dr.Başkök'ü salık verdiler. Kendisiyle tanıştım ve beraber çalışmayı önerdim. Projeye yardım etmeyi kabul etti; ama Okul'un kadrosunu seçmeyi istemedi. Beraber çalışmamız bizi birbirimize çok yaklaştırdı. Bir süre sonra Hıfzıssıhha Okulu'na geçmeyi de kabul etti. Sağlık Bakanlığı Müsteşarlığım sırasında veremle savaş alanında en yakın danışmanım ve beni en çok etkileyen kişi Dr.Başkök olmuştur. Verem Savaş Genel Müdürlüğü'nün,kanun çıkarılmadan kurulması gibi, önemli bir kararda da onun ısrarlarının etkisi büyüktür. Cahit gösteriş meraklısı olmadığı için,onun veremle savaşa yaptığı büyük

katkıları çoğu kişi değerlendiremeyebilir,

Bakanlıktan ayrılıp, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne geçerken, Cahit'ten benimle birlikte gelmesini rica ettim. Önce çekimser kaldı; sonra halkımıza hizmet için daha yararlı olacağını düşünerek, bu isteğimi de kabul etti. Muayenehanesini kapatarak, Hacettepe'ye geldi. Tıp Fakültesi'ndeki öğretim görevliliği süresinde örnek bir hoca oldu ve öğrencilerinin saygısını kazandı.

Bizim Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne geçtiğimiz yıllarda, Fakültede bir eşitlik havası vardı ve eğitimde toplum hekimliğine ağırlık veriliyordu. Ne yazıkki, bir süre sonra bu hava kaybolmaya başladı.

Bu değişiklik Cahit'i çok üzdü ve Hacettepe'ye bağladığı umutlarını yitirdi. Sonunda, halka ve verem savaş alanına daha iyi hizmet edeceği düşüncesiyle, Hıfzıssıhha Okulu'na geri döndü. Hacettepe'ye gelmesine neden olduğum için bana da çok kırılmıştı.

Cahit ile 25 yıl yan yana çalıştım. Halka hizmet ve özellikle verem savaş hizmetlerini her şeyden üstün tutardı. Hizmet söz konusu olunca, özveriden kaçındığını hiç görmedim. Kendisi ile arkadaşlık etmiş olmaktan kıvanç duyuyorum. Verem ile savaş ve halk sağlığı alanında ileri atılan her adım O'nun ruhunu şad edecektir.

* Tüberküloz ve Toraks Dergisi, Ocak 1984 VOL.32 Sayı : 1

Köyde halk ile konuşma...

Dr.Cahit Başkök

Prof.Dr. Ferit KOÇOĞLU

Cumhuriyet Üniversitesi eski Rektörü
ve Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Hocamız Cahit Başkök ile 1982-83 yıllarında Hıfzıssıhha'daki VS Dispanserinde ve Sağlık Bakanlığı-Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı yaptığı sırada birlikte çalıştım. Fakat asıl tanışmamız 1973 yılında oldu. Hacettepe Tıp Fakültesi'nde Toplum Hekimliği (Kırsal Hekimlik) stajı eskiden Dönem 4'te yapılırdı. Stajın ilk 15 günü Hıfzıssıhha'daki Verem Savaşı Dispanserine, ondan sonra 1,5 ay da Etimesgut Bölgesi'ndeki Sağlık Ocaklarına gidilir idi. İşte Dr. Başkök ile ilk tanışmamız bu staj sırasında oldu ve tıp eğitimim süresince çok önemseydiğim bir ilkeyi ondan öğrendim; **15 günlük stajımızın son günü yaptığı sözlü sınavda "bir yakınınızda tüberkülozdan şüphelenseniz, kendiniz mi muayene edersiniz, yoksa muayene için bana getirmeyi mi tercih edersiniz?" diye sorunca, bir kısmımız "tabii ki size getiririz" diye cevap verdi. Bunun üzerine hocamız "kendinize o kadar güvenmiyorsanız başkalarını da muayene etmeyiniz, onların canı da yakınlarınızınki kadar değerlidir" demişti de hepimiz çok utanmıştık.**

Türkiye'de tüberküloz prevalansına ilişkin ilk araştırmalar Yozgat il ve ilçeleri ile Ankara-Topraklık bölgesinde yapılmıştır. Cahit Bey bu araştırmaları yöneten ve yürüten ekip içinde yer almıştır. Denetim için Yozgat'a bir gidişinde Yozgat VS Dispanseri Baştabibi büyük bir hevesle Cahit Bey'e dispanser

bahçesine yaptırdığı kamariyeyi ve havuzu göstermek ister. İşinde her zaman çok ciddi olan hocamız "ben buraya mühendisliğinizi değil, ne kadar veremli bulunduğunuzu ve onlara ne yaptığınızı görmeye gel-dim" der.

Yaş haddinden emekli olmasına 2-3 yıl (?) kala, o zamanki Sağlık Bakanlığı müsteşarı ve hocanın da okul arkadaşı olan Ertuğrul Aker, Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı görevi için Cahit Bey'in peşine düştü. Cahit Bey sağlığının iyi olmadığını bahane ederek görevi kabul etmiyordu. Hatta peşini bırakmaları için rapor bile aldı. Fakat ne yapıp edip hocayı zorla VS Daire Başkanı olarak atadılar. Hocamız sağlığı gerçekten de pek iyi olmamasına rağmen, görevi başlar başlamaz çevre il ve ilçelerin dispanserlerini ziyarete başladı. Bir ilçe dispanserinde sorumlu hemşire hanımın tüberkülin ve BCG konularındaki bilgisizliği hocayı dehşete düşürmüştü ve moralini çok bozmuş idi.

Cahit Bey Verem Savaşı Dairesi Başkanlığı görevine başladıktan sonra, yaşına ve sağlık durumuna uygun olmayan yoğun bir tempoyla çalışmaya başlamıştı. Bunun sonucu olarak kısa bir süre sonra kalp krizi geçirdi. Yüksek İhtisas Hastanesinde bir süre yattıktan sonra rapor verilerek taburcu edildi. Raporlu olduğu dönemde Bakanın başkanlığında yapılan "Verem Danışma Kurulu" toplantısına katılmak zorunda kaldı. Aksi gibi o gün Bakanlığın asansörü arızalı idi, hoca hasta hasta merdivenleri tırmandı. Üstüne üstlük, uzun süren toplantı sırasında birçok kimse sigara içti (o tarihlerde kapalı ortamda sigara içiliyordu). 1-2 gün sonra Cahit Bey bir kriz daha geçirdi ve tekrar Yüksek İhtisas'a yattı. Hastanede yatarken 2-3 günde bir ziyaretine gidiyorduk. Son ziyaretimizde hoca bana "Ferit, ben bu hastalıktan iyileşsem bile artık VS Dairesinde çalışabileceğimi sanmıyorum ve istemiyorum da. Yetime seni atmaları için Bakana mektup yazdım" deyince "aman hocam, ben hem genç, hem tecrübesizim, hem de idarecilik yapmak istemiyorum" dedim. "Ben bu görevi başaramam" deyince, hoca "**ilkelerden taviz verme, gerisi kendiliğinden gelir**" dedi. Bu veciz söz Cahit Beyden aldığı ikinci önemli ders idi. Ertesi gün Cahit Bey öldü ve beni de "hocanın vasiyeti" üzerine vekaleten Daire Başkanı olarak atadılar.

Köyde halk ile konuşma...

Özgürlük ve Evrensellik Aşığı (Göçmen) Bir Bilim Adamı Prof. TRAUGOTT FUCHS

Umur AŞKIN *

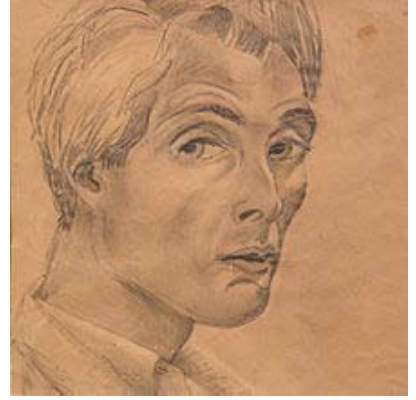
Türkiye Cumhuriyeti'nin anıt kurumlarından olan "üniversite"nin kuruluş süreci ile Nazizmin güçlenme ve iktidara geliş sürecinin aynı döneme denk gelmesi, pek çok saygın ve ünlü Yahudi kökenli Alman akademisyenin doğup büyüdüğü ve yetiştiği vatanından zorla koparak göç etmek zorunda kalmasına ve Türkiye'yi ikinci vatanı olarak seçmelerine yol açtı. Bu süreçte, ülkemize yalnızca Yahudi kökenli Alman akademisyenler gelmedi. Nazi Almanya'sının zulmünden kaçan bu akademisyenlere destek veren, nazizmin "ırkçı safsatalarını" reddeden birçok Alman akademisyen de Türkiye'ye göç etti ve Türkiye'de üniversitenin doğuşuna "Bizlerden Biri" olarak bütün güçleriyle destek verdi.

Traugott Fuchs da bu dayanışmacı Alman akademisyenler arasındaydı. Bir dilbilimci olan Fuchs'u "Bizlerden Biri" yapan, Anadolu insanına ve doğasına uyum sağlamasını kolaylaştıran, bu dayanışmacı ruhun yanında, doğaya ve insanın yarattığı her türlü sanat ve güzelliğe aşık romantik bir hümanist, çok yönlü sanatçı kimliği ve ruhuyla. Fuchs, eserleri yeni keşfedilmeye başlansa da, aynı zamanda bir ressam, bir fotoğraf sanatçısı, bir şair, bir müzisyen, bir koleksiyoner ve bir kültür araştırmacısıydı.

Traugott Fuchs, çocukluğundan başlayarak yaşamının önemli bölümünde, modern dönem savaşlarının dehşetini ve korkunç sonuçlarını gördü; Nazi Almanya'sında bulundu. Bu olumsuz koşullara karşın, onun sanatçı ruhu, insanlara ve doğaya karşı her türlü dogma, ön yargı ve ayrımcılık yapmadan yaşamayı evrensel bir değer olarak içselleştirmesini sağladı. İnsanlarla, aralarında var olan kültürel sınırları ortadan kaldırarak onların değerlerini ve normlarını içselleştirmesi; din, ırk, sınıf, hatta dil ayrımı yapmadan onlarla kaynaşması; var

olan her şeyde evrenseli görmeye çalışması, Fuchs'un önemli ve özel bir niteliğiydi. Aydınlanma'nın üç temel ilkesi hoşgörü, akıl ve hümanizm Fuchs'un da yaşamındaki temel ilkelereydi. Yaşama temel yaklaşımını, sevgi, eşitlik ve diğerlerine (farklı olana) saygı oluşturmaktaydı (Artemel, tarihsiz; Artemel arşivinden)

Fuchs'un farklı olanla, tüm farklılıkları ile birlikte yaşayabilme yetisini çocukluk yıllarında kazandığı düşünülebilir. Doğa sevgisinin yeşerdiği, tarihle doğanın iç içe geçmiş olduğu mekânlarda yaşadığı erken çocukluk dönemi, (Katolik, Luteryen, Yahudi, Fransız - annesi de bir Fransızdı- ve Alman (Prusyalı) gibi) çeşitli etnik, dini ve kültürel yaşam tarzları arasında geçti. Bunlar arasındaki çatışmalara ve karşıtlıklara tanık oldu. Farklı etnik köken, dini inanış ve kültürden arkadaşları oldu. Kültür ve yaşam tarzları arasındaki ayırım ve zıtlıkların yapay ve önemsiz olduğuna inanırdı. Fuchs, yabancı olduğu kültürün özelliklerini keşfederek, onun üstünlük sağlayan yanlarını almaya çalışırdı (Özbek'ten aktaran Artemel). Onun için önemli olan insanın ve doğadaki en küçük varlığın bile yüceltilmesiydi. İnsanın evrensel değerlerine ve insan olmanın inceliklerine, yaşama ait tüm farklı değerlerin kültürlerarası bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak ulaşılabileceğini düşünürdü. Bu bütüncül yaklaşıma da ülkeler (kültürler ve kişiler) arasında alma ve vermeden oluşan karşılıklı etkileşimin kurularak ve insanlar arası kültürel hoşgörünün beslenerek gerçekleştirilebileceğine inanırdı. Fuchs, mesleğinin bir parçası olarak hâkim olduğu ana dili Almanca ve Fransızca, İngilizce, Latince, modern Yunanca, İtalyanca ve elbette Türkçe dillerinin yanında, Türkiye'de Rumca, Arnavutça ve Kürtçeyi mesleki merakından daha çok, *çinde yaşadığı insanları daha iyi tanıyabilmesine hizmet eden bir araç olarak* (Artemel arşivinden; Kosnick, 1997) öğrenmeye çalışmıştır. Bir kültürü, bir başka kültürün üyelerine anlatma çabası, onun akademik çalışmalarında da temel ilkeydi. Tüm yaşamını, bu ilkeleri Türk öğrencilerine öğretmeye ve Alman (Batı) ve Türk kültürleri arasında köprü kurma-

ya adanmıştı. Bunu da verdiği dersler, Türk Dili'ne olan hâkimiyeti ve Türk edebiyatında yaptığı çeviriler yoluyla halklar arasında bir edebi değiş tokuş ortaya çıkartarak gerçekleştirdi. Orhan Veli, Nazım Hikmet, Sabahattin Eyüboğlu, Sait Faik ve Faruk Nafiz Çamlıbel gibi Türk edebi ve düşün adamlarının eserleri ile birlikte 15. yüzyıl Türk edebiyatının önemli eserleri arasında yer alan Mevlî'î çevirdi (Artemel, tarihsiz).

"Hocaların hocası" olarak anılan Traugott Fuchs'u 1934 yılında 28 yaşındayken Türkiye'ye getiren neydi?

Fuchs, yüksek öğrenimini Latin dilleri ve edebiyatı ve Alman dili ve edebiyatı üzerine yaptı. Berlin, Heidelberg, Marburg ve Köln üniversitelerinde, Friedrich Gundolf, Karl Jaspers, Eduard Spranger ve Leo Spitzer gibi devrin ünlü hocalarından ders aldı. Değer verdiği, onu "keşfeden" ve asistanlığını yaptığı Latin dilleri ve edebiyatı alanında saygın bir akademisyen olan Profesör Leo Spitzer, Yahudi kökeni nedeniyle Köln Üniversitesi'ndeki görevinden uzaklaştırıldı. Bir bilim adamı ve bir insan olarak çok değer verdiği hocasına yapılan bu durumu içine sindiremeyen Fuchs'un, bu durumu, bir öğrenci hareketi ile protesto etmesi, onun da üniversiteden dışlanmasına yol açtı (Wiemers, tarihsiz; Web 3; Artemel arşivinden).

Profesör Leo Spitzer aldığı davet üzerine, yeni kurulan İstanbul Üniversitesi'nde Latin Dilleri Edebiyatı Bölümünün kurulmasında görev almayı kabul etti. Profesör Erich Auerbach, yaklaşık bir yıl sonra,

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

* **Bu çalışmanın ortaya çıkarılmasındaki katkılarından ötürü Leyla Babaoğlu Balkış ve Süheyla Artemel'e çok teşekkür ederiz.**

Spitzer'in, eski, ümit vaat eden genç asistanı Fuchs'tan, Spitzer'e katılmasını ister. Hitler rejiminin Almanya'da iktidarda olmasını içine sindiremeyen Fuchs, bu daveti, "yeni Alman gerçekliği"nden ve onun yol açtığı dehşetten kaçmak için dünyanın bir ucuna gitmeyi düşündüğü bir anda özgürlük/kurtuluş yolunda gerçek bir şans olarak düşünür ve "hiç tereddüt etmeden" kabul eder. Kendi ifadesi ile bu teklif, onun için geleceğe açılan bir kapıydı (Fuchs, 1986). İstanbul, onun içindeki potansiyeli ortaya çıkartabileceği de bir mekândı (Artemel, tarihsiz).

Fuchs, hızlı bir şekilde kentleşen, sanayi kapitalizminin yayılmasıyla ve savaşlar yoluyla değişen dünyaya karşı yabancılaştığını hissetmekteydi. Böylesi bir anda, -bir çelişki olarak gözüke de- yaşamaya başladığı modern Türkiye'nin akademik, kültürel ve sosyal ortamını bir Rönesans hareketine benzeterek, kendisini Nazi öncesi dönemin Almanya'sında bulunduğunu belirtir. Dünyanın en güzel şehirlerinden birinde ve dünyanın en ilginç ve büyüleyici ülkelerinden birinde -Anadolu'da- bulunmaktan büyük mutluluk duymaktadır (Fuchs, 1986).

Türkiye'ye varışı, Fuchs için bir yerinden koparılmadan daha çok entelektüel anlamda kendini buluş olarak nitelenebilir (Stauth ve Birtek'ten aktaran Artemel). Belki de bu nedenle, tarihle doğanın iç içe geçtiği kozmopolit bir şehir olan İstanbul'dan kopmadı ve kendi seçtiği bir yuva olarak yaşamının en mutlu dönemlerini bizimle geçirdi.

Modernleşme çabası içerisindeki Türkiye'de keşfettiği tarihi görünüm ve Doğu'ya özgü çevre ve bunların güzelliği, onun için heyecan vericiydi. İstanbul ve başta Çorum olmak üzere Anadolu'nun değişik kentlerini ve yörelerini gezerek bugün bazıları yok olmuş bazıları yok olmak üzere olan antik kalıntıları, Osmanlı ve Selçuklu eserlerini tuttuğu notlar, resim ve eskizleriyle bugünkü nesillere aktararak unuttuğumuz geçmişimize özlem dolu yolculuğa çıkmamızı sağlamıştır. Sokak satıcıları, hamallar, kırsal bölgelerde geleneksel şekilde başını bağlayan kadınlar gibi Fuchs'un doğrudan gözlemlerine dayanan sahnelerin resimlerine yansımalarının çoğu günümüzde kaybolmuştur (Fuchs, 1986; Artemel arşivinden; Artemel, tarihsiz).

Türkiye'deki çalışma yaşamına İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Yabancı Diller Mektebi'nde Fransızca öğretmenliği ile adım atan Fuchs, daha sonra, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünün görev alarak bu bölümün temelini atan kişiler arasında yer al-

mıştır. Buna karşın, Fuchs'un mütevazı kişiliği ile bölümün kurucusunun hocası Spitzer olduğunu ısrarla söylemiştir. Kuruluş aşamasında yaptığı işi ise "Alman Edebiyatını daha ayrıntılı öğrenme fırsatı" olarak değerlendirmiştir (Artemel arşivinden).

Bu bölümde, Alman Dili ve Edebiyatı derslerini 1978 yılına kadar yürüttü. Bunun dışında, 1943 - 1971 yılları arasında Robert Koleji'nde Almanca ve Fransızca edebiyatı dersleri vermeye sürdürdü. 1971 yılında Robert Koleji'nin yüksekökol kısmının Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüştürülmesiyle, bu kurumda, Modern Alman Edebiyatı öğretmeyi sürdüren Fuchs, 1983 yılında emekliye ayrıldı.

Emekliye ayrılma hikâyesi ilginçtir. Emekli olma isteğini, ilk kez, 1977 yılında dile getirdi. Belgeleri incelendiğinde, Türkiye'de kırk yılı aşkın bir süre, İstanbul Üniversitesi, Robert Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi gibi kurumlarda öğrenci ve bilim adamı yetiştiren ve ülkenin eğitimine katkıda bulunan bu mütevazı bilim adamının emekli olabilmesi için ödenmesi gereken sigorta primlerinin ödenmediği anlaşılır. Alman vatandaşlığı sürdürdüğü için Alman yetkililerin teklif ettiği emeklilik hakkını da kabul etmeyen Fuchs için bulunan çözüm, Türkiye'den emekli olabilmesi için gereken en az sigortalı çalışma süresini doldurana kadar, Boğaziçi Üniversitesi'nde tam zamanlı öğretim üyesi olarak atanmasıdır.

Emekli olmasına karşın üniversiteden ve öğrencilerinden kopamayan Fuchs, üniversite yerleşkesine yakınındaki evinde, tüm yaşamı boyunca olduğu gibi, hiçbir maddi karşılık beklemeden ders vermeyi sürdürdü

(Artemel arşivinden). Profesörlüğe yükselme sınavına hazırlanan pek çok doçent, ders verdiği kişiler arasındadır. Belki de bu nedenle, daha yaşarken kendisine "hocaların hocası" denmiştir.

Kuruluş aşamasından başlayarak 60 yılı yakın Türk üniversite yapılanması içinde kendisine özgü bir yeri olan Fuchs'un Türkiye'deki öğretmenlik ve öğretilik yaşamının kesintiye uğradığı iki dönem bulunmaktadır. İlki, Türkiye'nin Nazi Almanya'sına 1944 yılında savaş açmasıyla birlikte, ülkede yaşayan tüm Almanların olduğu gibi, Fuchs'un da Nazi destekçisi olarak düşünülüp enterne edilmesidir. 1944-1945 yılları arasında yaklaşık 18 aylık süreyi kapsayan gözaltı sürecini Çorum'da geçirmiştir (Fuchs, 1986; Yalçın, 2011).

Akademisyenliği enterne sürecinde pek işe yaramıyor olsa gerek ki, Fuchs Çorum tabloları arasında da yer alan- pazar yerinden bir çift kaz alarak yetiştirmeye başlar. Bu nedenle Çorumlular ona "kaz çobanı Fokus" adını takmışlardır (Yalçın, 2011:334). Kaz çobanlığının dışında, kaldığı süre içerisinde, Çorum'un ilginç bulunduğu yerlerin ve kendisi gibi enterne edilen göçmenlerin resimlerini yapmaktan geri durmamıştır. Enterne edilmiş Almanlara Kızılay tarafından "iaşe" bedeliyle boya ve çocuklara şeker almıştır. Böylece Çorum'lu küçük çocukların sevgilisi olmuştur. Fuchs'un "Çorum Resimleri", 1950 öncesi Orta Anadolu'daki insanların ve onların yaşamlarının günümüzdeki yaşayan tanıklarıdır.

Fuchs'un son döneme kadar gün yüzüne çıkmamış, yeni keşfedilmekte olan, sanatsal olduğu kadar sosyolojik önemi ve değeri olan yaklaşık 200 tablosu; en küçük ayrıntıya varıncaya kadar dikkatle çizilmiş yüzlerce eskizi; yayınlanmamış 400'den fazla şiiri; yayınlanmamış çok sayıda akademik çalışması; çok sayıda bestesi; Türkçe ve diğer dillerden yapılmış çok sayıda çevirisi bulunmaktadır. Ayrıca, 1934 yılından ölümüne kadar geçen sürede, her biri edebi ve felsefi değere sahip, ailesine, dostlarına, meslektaşlarına ve öğrencilerine yazdığı 5000'den fazla mektup ve 1944-1991 yıllarını içeren günlükler yazmıştır. 1943 yılı öncesine ait günlük ve diğer eserlerini bir yangında kaybetmiştir (Web 2; Web 4).

Yangında kaybettiği çalışmalar arasında Profesör Spitzer'in danışmanlığında yaklaşık on yılda yazdığı "Das Je ne sais quoi in Romanischen Sprachen" adlı doktora tezi de bulunmaktadır (Web 1). Fuchs, doktora tezini bitirerek doktora jürisine sunmuş; jüri, Fuchs'un yaptığı savunmayı ilke

olarak başarılı bulmuştur. Fakat evinde çıkan yangın nedeniyle tezini resmen teslim edememiştir. Mali sorunlar ve yeterli araştırma olanaklarına sahip olmaması nedeniyle araştırma gereçlerini yeniden toplayamayan Fuchs, ne aynı doktora tezini ne de bir başka doktora tezi yazmıştır. Doktora jürisinin raporu ve kendisini bir bilimadamı olarak öven onaylı belgeler İstanbul Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi arşivinden çıkmıştır (Artemel arşivinden). Fuchs'a emekliye ayrıldıktan sonra, 1995 yılında -geçte olsa- hizmetleri ve başarıları nedeniyle Boğaziçi Üniversitesi tarafından "fahri doktora" unvanı verilerek onurlandırılmıştır.

Bir aydın ve sanatçı olarak üretkenliğine karşın, yanan doktora tezi sonrası -belki de kırgınlığından dolayı- çok az eserini yayımlamıştır. 1991 yılında ikincil derece bir felç geçiren Fuchs, her ne kadar felci atlatsa da, ilerleyen yaşı nedeniyle yaşamının geri kalanını Beyoğlu'ndaki Avusturya Saint George hastanesinde tıbbi gözetim altında geçirdi. Hastane odasında bile akademik ve sanat yapıtları üretmeyi sürdüren Fuchs, bu çalışmalarını da etrafındaki herkesten saklamayı başarmıştır.

Saklamayı başardıkları arasında, başta Günaydın gazetesi olmak üzere, dönemin günlük gazetelerinden yıllar boyu kesilmiş resim ve alt yazıların yapııştırıldığı sosyal tarih niteliği taşıyan defterler ve günlükler de bulunmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde oluşturulan "Traugott Fuchs Kültür ve Tarih Mirası Arşivi" Fuchs'u, onun eserlerini, onun yaşadığı dönemleri ve bu dönemlerdeki duygularını incelemek isteyenler için çok değerli kaynaklar sunmaktadır.

Fuchs, 1952-1953 yılları arasında, yaklaşık bir yıl, Sorborne Üniversitesi'nde Almanca ve Fransızca çeviri dersleri vermiştir.

Fuchs, öğretim tutkusunu derinden hisseden, titiz ve bilimsel yanı güçlü bir eğitmen, akademisyendi. Çalışılan konu ile öğrencisini bütünlüştürmesi ve konunun içine çekmesi onun öğretim tekniğinin önemli bir parçasıydı. Bu yolla eğitimi kişiselleştiren Fuchs, öğrencisinin gizli yeteneklerini keşfederek, onların kendi kimliklerini ve yönlerini bulmalarında yardımcı olurdu. Öğrencilerinin kültürlerarası bakış açısı kazanacak şekilde ufuklarını açan Fuchs, Alman edebiyatını, insanlığın ortak değerlerini ortaya koyan bütüncül bir yaklaşımla öğretirken öğrencilerin bireysel gelişimlerine katkıda bulunmaktaydı. Ayrıntıları göz ardı etmeden, evrensel olana değer verir; Batı kültürü ile yetişmiş olmasına karşın yaşadığı Doğu'da Doğu-Batı zıtlığında insan-

lığın ortak paydası olan evrensel görmeye ve göstermeye çalışırdı. Fuchs'un bir eğitmen olarak başarısının altında yatan bir diğer etmen, öğretimi yalnızca üniversitenin taş duvarları içine sıkıştırmaması, ortak mekânlar yaratarak öğrenci ve hoca arasında daha yakın bir ilişki kurmasıdır. Öğrenciyle eğitmen arasında kurulan bu yakın ilişki, bilimi, soyut bir kavram olmaktan çıkartıp yaşamın bir parçası haline dönüştürüyordu (Artemel arşivinden; Kosnick, 1997).

Bizlerden biri olarak yaşayan ve son nefesini Türkiye'de veren Traugott Fuchs, vatani kabul ettiği Türkiye'de, yıllarını geçirdiği Rumelihisarı'na, Kosswig gibi dostlarından bazılarının da ebedi istirahat yeri olan Aşiyân Mezarlığına defnedilmeyi vasiyet etmişti. Yaşamını, farklılıkların ortaya konulmasına değil benzerliklerin ve ortak, evrensel insanî değerlerin içselleştirilmesine adanmış Fuchs, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 1 Ocak 1997 tarihinde yürürlüğe giren ve *Müslüman olmayanların Müslümanlarla aynı mezarlığa gömülmesini yasaklayan genelgesi* nedeniyle Aşiyân Mezarlığına defnedilemedi; Feriköy'deki Protestan Mezarlığı'nda defnedildi.

Yararlanılan Kaynaklar

Artemel, Süheyla (Tarihsiz), "Traugott Fuchs: A Romantic In The Orient: Istanbul as Portrayed through the Eyes of a German Emigré Scholar", (Süheyla Artemel arşivinden)

Fuchs, Hermann (2007), Talk presented at Traugott-Fuchs Workshop Dec-17-18 2007, Bosphorus University, Istanbul (Lale Babaoğlu arşivinden)

Fuchs, Traugott (1986), Çorum and Anatolian Pictures, Boğaziçi University, Cultural Heritage Museum Publications

Kosnick, Kira (1997), "Traugott Fuchs: A Bridge of Friendship Between Two Cultures", <http://www.hurriyetdailynews.com/traugott-fuchs-a-bridge-of-friendship-between-two-cultures.aspx?pageID=438&n=traugott-fuchs-a-bridge-of-friendship-between-two-cultures-1997-07-12> (Erişim Tarihi: 01.09.2014)

Yalçın, Kemal (2011), Haymatlos: Dünya Bizim Vatanımız, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul

Wiemers, Gerald (tarihsiz), Studienzeiten von Traugott Fuchs an Deutschen Universitäten 1925-1931, (Lale Babaoğlu arşivinden)

Web 1: "Traugott Fuchs: A Life History", http://www.fuchsheritage.org/fileadmin/redaktion/fuchs_life_history.pdf (Erişim Tarihi: 01.09.2014)

Web 2: http://de.wikipedia.org/wiki/Traugott_Fuchs (Erişim Tarihi: 01.09.2014)

Web 3: http://www.exilarchiv.de/DE/index.php?option=com_content&view=article&id=3230:fuchs-traugott&catid=24&lang=en&Itemid= (Erişim Tarihi: 01.09.2014)

Web 4: http://www.boun.edu.tr/tr-TR/Content/Genel/Bogazici_Arsivleri/Traugott-FuchsKulturTarihMirasiArsivi (Erişim Tarihi: 01.09.2014)

Fotoğrafı: http://de.wikipedia.org/wiki/Traugott_Fuchs

Ne yapmalı ?
1. Yapılan iş çok tehlikeli işler kapsamındadır. Deneysel ve katılımlı iş güvenliğini zamanında katılımı ile işin risk değerlendirmesi yapılmalıdır.
2. İş başlamadan önce, elektrikli ekipmanın ve uzatma kablosunun kontrolü yapılmalıdır.
3. İşçi bu elektrikli el aletinin el kütanından da yararlanarak işçi güvenliğini kullanımlı konusunda eğitilmelidir.
4. İşçi toz maskesi, kulak koruyucusu ve göz koruyucusu ve yüz siperi kullanmalıdır.
5. Matkabın kordonu veya uzatma hatları ayak altında bırakılmamalı, kırılan beton parçaları, düşen ve temizliğe dikkat edilmesi gereken test ile akıcı grafiş kişisel ve Ergonomik Risk Emenleri", "İş Ekipmanlarının Güvenli Kullanımı", "Kişisel Koruyucu Donanım Kul-lanımı" konularında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alınmalıdır.
8. Sık aralıklarla dinlendirilmelidir.

EMEĞİN GÖRÜNMEYEN YÜZÜ: KONUT İŞÇİSİ KADINLAR

Dergimizin bu sayısında, metropollerde insanca yaşayabilecek, çocuklarını okutabilecek bir düzen kurmak için görkemli apartman ve binaların güneş görmeyen, hava alamayan en alt katlarda ikamet edip, bol güneş, bol hava alan üst katlarda oturan ekonomik ve eğitim düzeyi daha yüksek olanlara hizmet veren konut işçilerinin (kapıcıların) sorunlarını ele aldık.

Konut işçisi kadınların çalışma hayatından kaynaklanan sorunlarını görünür kılmak için uzun bir süredir mücadele veren DİSK/Genel-İş Sendikası İstanbul Konut İşçileri Şube Başkanı Nebile İrmak Çetin ile konut işçilerinin sorunlarını konuştuk...

Görüşmeyi gerçekleştiren: Özgün MİLLİOĞULLARI

- Konut işçileri ve kadın mücadelesi adına uzun bir süredir mücadele veriyorsunuz. Bize biraz kendinizden bahseder misiniz?

1996 yılından bu yana profesyonel sendikal mücadelenin içindeyim. DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası İstanbul Konut İşçileri Şube Başkanlığı'nı yürütüyorum. Her alanda olduğu gibi mücadele zor, benim mücadelem ise çok daha zordu ve hala bu zorluk devam ediyor. Her şeyden önce örgütsüz ve örgütlenmesi çok zor olan konut işçisinin emek alanındaki yerini alması için mücadele ettik ve toplu konutlarda çalışan işçiler için toplu iş sözleşmesi yapmayı başardık. Keza toplu iş sözleşme maddelerinde 8 Mart, 1 Mayıs ve 21 Mart Newroz maddelerinin yer aldığı sözleşmeyi işverenlere kabul ettirdik. Bu maddelerle ilgili hakkında dava açılan ilk ve sanırım tek sendikacıyım. Genel anlamda sendikalar erkek egemen yapılarıdır, erkekler arasında çelişki/çatışma ne olursa olsun, kendisine dayalı ve yedek güç olmayan kadına karşı birleşebiliyorlar. Ortaklaşan erkek iktidarından kaynaklı çokca zorluk yaşadım. Sermayenin sömürü düzenine karşı birde erkek egemen yapılarla da mücadele edilmesi gerektiğine kanaat getirdim. Kadın emeğine, bedenine, kimliğine yönelik gerek sermayenin, gerek erkek egemen saldırı ve şiddetine karşı oluşturulan bir çok platform ve girişimlerin içinde yer aldım.

Emek mücadelesi inanmaya ve özveriye dayalı olduğuna inanıyorum, bu iki özellikte kadına özgün olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle kadın emek sürecine dahil olmaz ise, emek her geçen gün değersizleşecek ve köleleşecektir. Emeğin değer kazanması ve özgürleşmesi için emek mücadelesi ve erkek egemen sendikal yapı ve anlayışa karşı paralel bir mü-

DİSK/Genel-İş Sendikası İstanbul Konut İşçileri Şube Başkanı Nebile İrmak Çetin

cadelenin yürütülmesi bir gerekliliktir. Ev, işyeri, kamusal alan ve erkek egemen sendika ve meslek örgütleri kadınlar için güvenilir değil. Bu alanların kadınlar için güvenilir hale gelmesi için mücadeleye devam diyorum.

- Konut işçisi kimdir? Konut işçilerini nasıl örgütleyorsunuz? Bize konut işçileri içerisinde kadın işçilerin istatistiksel dağılımı ve sendikalaşma düzeyleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Konut işçisi, Türkiye'nin her bölgesinden metropollere göç eden, eğitim, ekonomik düzeyi düşük vasıflı olan yoksul yurttaşlardır. Geldikleri metropollerde insanca yaşayabilecek, çocuklarını okutabilecek bir düzen kurmak için görkemli apartman ve binaların güneş görmeyen, hava alamayan en alt katlarda ikamet edip, bol güneş, bol hava alan üst katlarda oturan ekonomik ve eğitim düzeyi daha yüksek olanlara hizmet veren işçisinde işçiliğini yapan ve işçi sınıfının en alt kesimidir. Bu gün resmi kayıtlı 105 bin konut işçisi olduğu halde, örgütlülük düzeyi %3 dür. Köyünden kopup şehre gelmiş zor bela bir iş bulmuş işi ve ikametgahı iç içe, birinden atılırsa diğerinden de atılır. Yani işten atıldığında oturduğu konuttan da atılıyor. Bu korku sendikalaşmasının önündeki en büyük engeldir. Önemli bir engel ise toplu ve çoklu bir arada çalışma olanağı olmayanların sınıfsal

bilinçten çok uzak olmasıdır. Önemli iki zorlu engelle rağmen, ev ziyaretlerini tercih ediyorum kadın olma avantajıyla eşleriyle tanışıyorum ve oluşan güven ortamıyla örgütlenmeye çalışıyoruz.. Bir diğeri ise uğradığı ayrımcılıktır, haksızlık ve hukuksuzluktur. Kendisini güvenceye almak için sendikaya üye oluyor.

2000 tarihine kadar konut işçisi kadın sayısı çok fazlaydı. Çünkü yerleşim alanı daha merkezi ve apartman daire sayısı daha azdı, sabah servisi yapılırken sabahlılığıyla kapıyı açan evin hanımına bir kadının süt, ekmek, gazete servisi yapması tercih edilirdi. Şimdi ise yerleşim ve yaşam alanları çok bloklu sitelerden oluşuyor. Buralarda çoklu işçi (güvenlikçi, temizlikçi, teknik elemanı, bahçıvan, havuz bakımı için) ve daha güvenilirli hizmet alınması için erkek işçi tercih ediliyor. Daha merkezi ve tek apartmanlı yerlerde kadın çalışan tercih ediliyor, ancak kira karşılığı, sigortasız ve çok düşük ücret ile kadınlar çalıştırılıyor. Sigortaları olmadığı için de kayıtsız ve sendikasız çalıştırılıyorlar. Günümüzde konutlarda çalışan kadının istihdam oranı %3 dür.

- Konut işçileri içerisinde kadınların çalışma hayatından kaynaklanan en önemli sorunları nelerdir?

Konut işçisi kadının çalışmasında yaşadığı en büyük sorun, sınıf farkıdır. Çünkü kendisi yoksul, eğitim düzeyi düşük, hizmet ettiği kadın yani daire sahibi, ona göre şehirli, eğitilmiş, ekonomik düzeyi daha yüksek ve daha konforlu eşyalı bir evde oturuyor. Her ikisi de kadın olduğu halde roller farklı, biri buyuruyor, diğeri verilen emri yerine getiriyor. Bu ilişkide kadın dayanışması yok, sınıf farkı var. Konut işçisi kadın en altta oturuyor, pişirdiği yemeğin kokusundan rahatsız olunuyor, görselliği bozduğu için çamaşırlarının asılması söz oluyor, aynı apartmanda oturan daire sakini çocuklarıyla kendisinin

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

çocuğunun arkadaşlık kurması engellenerek ayrımcılık uygulanıyor. Merdiven temizleme, her akşam pis kokan çöpleri toplamak, 7 yaşından 70 yaşına kadar her daire sakininden emir almak ve onların bitmez tükenmez ihtiyaç servislerini yapmak başlı başına önemli bir sorundur. Bunun yanı sıra çok katlı apartmanın merdivenini, cam, kapı ve ortak mekanların temizlenmesinde kullanılan kimyasal ürünlerin sağlıklarını tehdit ettiği gibi, kayma, düşme gibi tehlikeli iş kazalarına da çokça uğramaktalar. Sabah, öğlen ihtiyaç servislerin yapıldığı marketlerin uzaklık mesafesinde taşıdıkları ağırlık ve bu ağırlığı asansörü olmayan binalarda merdiven çıkarak taşımaları çeşitli hastalıklara davetiye çıkarmakla birlikte kadınlar için de oldukça ağır işler olduğu da bilinen bir gerçektir. Kısaca özetlersek kadınlar için ağır bir iş olmakla birlikte bu iş yapan kadın psikolojik ve fiziksel şiddet yaşıyor, asgari ücret ya da asgari ücret altında çalıştırılarak emeği değersizleştiriliyor. Birde sigortası yoksa iş güvencesi ve örgütlülük hakkından da yoksun kalıyor.

- Konut işçiliği yapan kadınlar yönelik sendikalaşma deneyimlerinizin hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

Kadınlar doğaları gereği haksızlığa karşı daha duyarlı oldukları için, yaşadıkları sorunların karşısında kolayca durabiliyor, ezilmişliklerine itiraz daha kolay edebiliyorlar. Özellikle çoklu çalışılan işyerlerinde örgütlenmeye başladığımız da kadın işçiler varsa daha hızlı örgütleniyoruz, çünkü kadının doğru kararına karşı erkek işçiler mahcupiyet yaşadıkları için sürece dahil olmak zorunda kalıyorlar. Yani kadınların olduğu işyerlerinde örgütlenmek daha çok kolay ve başarılı geçiyor dememiz doğru ve yerindedir. Tek apartmanda 8 ve üzeri yıllara varan sigortasız çalışan kadınların sayısı oldukça fazla, erkeklere rağmen daha büyük bir istek ve azimle bizimle iletişime geçiyor ve hakkını arıyor. Onlarca sigortasız kadının başvurusu üzerine yığınla tespit ve tazminat davaları açtık, bir çoğu da sonuçlandı. Kimi aldığı tazminatın üstünü krediyile tamamlayarak ev aldı, yanı sıra emekli oldu. Toplantılarımıza, eylem ve etkinliklerimize çağırdığımız üyelerimizden kadınlar daha duyarlı bir katılım sağlıyorlar. Öğrenme istekleri çok yüksek ve şube başkanlarının kadın oluşu onlar için bir avantaj, daha özel ilişki ve iletişim içindeyiz. Evde eş, çocuk ve bebevyninle yaşadığı sorunu paylaşıyor, çözümünü noktasında yöntem arayışı içine girebiliyor. Çocuğunu hangi okula göndereceğinin, hangi mesleği tercih etmesine kadar paylaşıyor. Evi-

ne davet edip sendikayla olan ilişkisini ve bu ilişkide kendisine verilen değeri ailesiyle paylaşıyor. Ana akım medyada tehlike gösterilen kadın ve emek mücadelesinin eylem etkinliklerine bir kez katıldığında çok mutlu olduğu gibi her eylem ve etkinlikten haberdar olmasını istiyor. 1 Mayıs mitinglerinde şubemizin pankartını taşıyan genelde konut işçisi kadınlar olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

- Konut işçilerinin ve özelde kadın konut işçilerinin çalışma hayatında karşılaştıkları en çok iş kazaları ve meslek hastalıkları nelerdir? Bu konuda gerekli önlemler alınıyor mu?

İstanbul nem oranı yüksek bir metropoldür, dolayısıyla konut işçisi genelde apartmanların bodrum katlarında ikamet etmektedirler. Bu mekanlar da rutubet çok yüksektir, aynı zamanda oturdukları yerler adeta kanalizasyon borularıyla dekore edilmiştir. Üst katların her sifon çekmesi bir ses kirliliği yaratıyor. Kalorifer kazanıyla iç içe olan bu yaşam alanı gaz, kömür ve toz gibi sağlığı tehdit eden sebepler nedeniyle konut işçisi kadın, erkek ve çocuk her kesin sağlığını tehdit ediyor. Bu sağlıksız koşullara sahip ikametgahlar güneş de görmüyor hava da almıyor. Uzun seneler bu tür yerlerde ikamet eden birçok insanda raşitizm hastalığı görülüyor. Kimyasal temizlik malzemesi kullanan kadında solunum sorunu, alerjik hastalıklar. Merdiven silerken düşüp sakatlanmalar, yüksek yerlerden cam silerken ölümler sonuçlanan kazalar yaşayabiliyorlar. Bunların yaşanmaması için iş güvenliği, iş güvenliği eğitimleri, kimyasal ürünlerin yerine ekolojik temizlik malzemelerin kullanılması, en önemlisi de oturdukları mekanların sağlık kurumları ve belediyenin denetlemesiyle insan onuruna ve sağlığına yaraşır hale getirilmesi gerekiyor.

- Konut işçisi kadınların daha iyi çalışma koşullarına sahip olması için sizce neler yapılmalı? Talep-

leriniz nelerdir?

Türkiye de kadın emeği ucuzdur, kayıt dışıdır, kuralısız ve örgütsüzdür. Kadın emeğinin en yoğun olduğu ev hizmetleri ve tarım sektörü yasa kapsamı dışındadır. Bu iki alanın 4857 sayılı İş Kanununun 5. Maddesine dahil edilmesi için başta sendikalar ve kadınların etkin bir mücadele yürütmeleri gerekiyor. Kadın emeğinin değerlendirilmesi için bir bilinç ve algı lazım. Kadını çalışma yaşamından uzaklaştıran AKP'nin muhafazakar politikalarına toptan itiraz etmeliyiz. Çünkü kadını sosyal, siyasal, ekonomik ve çalışma yaşamından kopartıp, erkeğin kölesi, 3-5 çocuk anası olması için biçilen rolü reddine yönelik mücadele hattı örmeliyiz. Böylesi bir önlem almadığımız takdirde konut işçisi kadınlar için daha iyi bir çalışma ortamı ve koşullarını oluşturamayız elbet. Sendikaların milyonlarca güvenceli veya güvencesiz çalışan kadınlarla ilgili bir perspektif ve politik öngörülerinin olması gerekiyor.

Konutlarda çalışan kadının emeği kira karşılığı adı altında çalınmamalı, işçiliği kabul edilip sigortası yapılmalı tam zamanlı çalışması karşılığında maaşı tam ödenmelidir. Yasadan doğan yıllık izin ve fazlaya ilişkin tüm hakları ödenmelidir. Mesleki hastalıkları önleyecek tedbirler alınmalıdır. Apartmanda yapacağı işler tanımlanmalıdır. Keyfi olarak özel hizmet ve görevi olmayan işlerde çalıştırılmamalıdır. Muhatap olduğu işverenin büyük bölümü kadın olduğu için kadının kadın üzerinde oluşturacağı tahakküm anlayışını mahkum edecek ve kadın dayanışmasını güçlendirecek bilinç yükseltmeliyiz. Sendikalar artık kadın emeğini, kadın gücünü görmeli ve kadına yönetimde söz ve karar sahibi olabilmesi için mücadele alanı açmalıdır. Böylesi bir müdahale emeğin örgütlü ve özgürlüğü için şiddetle ihtiyaç olduğuna inanıyorum.

Sorularımızı yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

GÖZLERİ ÇOK GÜZELDİR

Servet ŞENGÜL

Bir zamanlar, granitten kayaların, iri taşların yan yana, üst üste konmasıyla oluşan iskeleler, insanların denize uzatılmış koluymuş sanki. Bazen de o kayaları, deli dalgaların gazabından korunmak için dostça uzatılmış elimiz miydi diye düşünürüm. Binlerce yıldır insanın denize açılan kapısıdır iskeleler.

Çocukluğumun geçtiği köyde böyle bir benzeri vardı. Kırk-elli adım boya kesme kara taştan.

Güneş yeni doğuyordu ve hava pusluydu. Bu saatlerde balığa giden, balıktan dönen; bazen dönemeyen insanları bekleyenlerin ayak izlerini görür gibi olurum bu kara taşlarda.

Bir zamanlar Ege'nin neredeyse her koyunda olan bu küçük iskeleler birer birer yok edildi yazlık sitelerce. Çocukluğumun o güzel iskelesinin üzerine kocaman kayalar döküp balıkçı barınağı yaptılar. Çirkin, çirkin, çirkin!

Olta takımını, yem çantasını yere bırakırken gördüm o mığrıyı. Hep yaptığı gibi kayaların kovuklarına girip-çıkarak, yosunlara sürtünerek raks ediyordu.

Bir an göz göze gelir gibi olduk. Sonra taşların arasında kayboldu. Çıkar birazdan meraklı Melahat diye

Orkinos Balığı

Mıgırı Balığı

düşündüm. Çünkü, alışkın insana...

Bana göre iki balığın gözleri çok güzeldir. Biri orkinos, diğeri mıgırı. Orkinos, denizlerin en yakışıklı balığıdır ayrıca. Yüzgeçleri, çelik mavisidir. Gözlerine uzun süre bakarsanız, bir karadelik gibi içine çeker. Mıgırı ise, fattan bir kadın gibidir; derisi kaygan ve küçük pullarla örtülüdür.

Sıcak, nemli bir gün olacak. Denizin o tarifsiz kokusunu tekrar içime çekerken, oltayı yemleyip fırlattım... Şimdi balıkların kahvaltı saatidir.

Misinaya basmışım farkında olmadan ki, olta bumerang gibi gelip göğsüme çarptı ve suya düştü. Yem suya düşer düşmez bunu bekliyor gibi fırlayıp kaptı. Çok aç herhalde. Yemi yuttu, öyle duruyor... Bir mıgırdan beklenmeyecek biçimde, çek beni der gibi bakıyor... Şöyle hafifçe bir yokladım.. Direnir diye bekledim, direnince çektim. Kim bilir kaç kuşaktır bu

kayalarda yaşıyorlar. Oltayı ağzından çıkarıp salarım artık. Sabah sabah şu işe bak. Boyu neredeyse belime yaklaşıyordu ama öyle hafifti ki, şaşırdım. Oltayı ağzından çıkarmanın riskli olduğunu bildiğimden öylece yere bıraktım. Kara, ıslak taşların üzerinde parlıyordu. Kaygan gövdesini tutmak için çantadan küçük el havlusunu çıkarırken bir yandan da söyleniyordum. Geri dönüp yanaştım. Bana bakıyor. Defalarca yakalamış ama gözlerine böyle bakmamışım demek ki... Hareketsiz duruyor. Önünde çömeldiğim için aramızda yaklaşık yarım metre var. Yine göz göze geldik. Ağır ağır soluyor. Elâ gözlü bir kadın gibi. Bir tek göz kapakları ve kirpikleri eksik. "Seni tanıyorum, seni biliyorum.." der gibi bakıyor. Yemi kapışı, çekerken hiç direnmeysi, iskelenin üstünde boylu boyunca yatışı aklımı karıştırdı. Bir şey anlatıyor bana ama ne? Derisindeki parlaklığı giderek soluyor. Kaçıp kurtulma çabası yok. Düşünmeden başını okşadım işaret parmağımla, biraz da korkarak. Kımıldamadı. Sanki celladına teslim olmuş kurban gibi. Ürperdim. Gözleri bir denize, bir bana bakıyor. Ağzının kenarında duran oltayı usulca çıkardım. O zaman hafifçe kıvrandı. Haydi, git! dedim. Git! Bunu bekliyormuş gibi... Zarif bir hareketle kara taşların üzerinde kayarak suya bıraktı kendini. Bir süre bekledim. Yavaşça eğildim kara taşın kıyından... Yosunların arasından yukarı bakıyordu.

Yüreğimi garip bir sızı kapladı. Bir daha o kayalıklardan olta atmayacağım.

Kömür Tutuşunca

Kömür Tutuşunca

Yazan : Erol Çatma
Evrensel Basın Yayın
Emek Araştırmaları (2.Basım) 2014

Zonguldak denilince akla yeşillikler, Karadeniz'in güzellikleri mi geliyor? Hepsi var Zonguldak'ta. Ama ne yazık ki, akla yalnızca kömür madeni geliyor. Çünkü biriken o kadar acı, o kadar anı ve o kadar söylenecek söz var ki.

Erol Çatma, iki yüzyıla yaklaşan kömür madencilikini araştırmaya kendisini adayan bir yazar. Yıldırım Koç, onu şöyle tanımlıyor :

"Zonguldak Kömür Havzası İşleri konusunda çalışma yapmak isteyen bir kimse (yerli-yabancı), Erol Çatma'nın kapısını çalmak, onun belgelerine başvurmak zorundadır. Sevgili arkadaşım Erol Çatma'nın, bugün çok iyi bildiği eski yazıyı nasıl öğrendiğini de hep anlatırım. Erol Çatma'nın şu kitapları, bu konuları inceleyecekler için temel başvuru kaynağıdır: Asker İşçiler (Ceylan Yay., İstanbul, 1998, 184 s.); 1965 Madenci Direnişinin Öyküsü, Kömür Tutuşunca (Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1997, 160 s.); Zonguldak Madenlerinde Hükümlü İşçiler (Maden-Sen Zonguldak Şubesi Yay.No.1, Ankara, 1996, 74 s.);

Zonguldak Taş Kömürü Havzası Ta-

rihi, Birinci Kitap, 1840-1865 (Sistem Ofset Yayıncılık, Ankara, 2006, 355 s.). Erol Çatma uzmandır; çünkü yaptığı işe saygı duyan, yaptığı işi ciddiye alan, inat ve sebatla günlerini, aylarını eski belgeler arasında geçiren bir aydındır. Donald Quataert, 2009 yılında Boğaziçi Üniversitesi yayını olarak yayımlanan

"Osmanlı İmparatorluğu'nda Madenciler ve Devlet, Zonguldak Kömür Havzası, 1822-1920" isimli kitabının "Teşekkür" bölümünde, "kendi kendine Osmanlı Türkçesi öğrenmiş ve şu an Osmanlı Zonguldak madencilerinin tarihini kaleme alan emekli maden çavuşu Sayın Erol Çatma'ya saygılarımı ifade etmek isterim," (s.6) demektedir. Uzmanlık işte budur.

Dr.Hikmet Kıvılcımlı, "her bıyık bırakan kendini Stalin zannediyor," derdi. Ağzı olan konuşur; eli kalem tutan veya bilgisayar kullanmayı bilen ise yazar; daha doğrusu yazdığını zanneder. Ama uzmanlık Erol Çatma gibi olmaktadır."

<http://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1330549368a.pdf>

Erol Çatma, "Kömür Tutuşunca" kitabında, Zonguldak emek tarihindeki çok önemli halkalardan birine ışık tutuyor. "Liyakat zamlarının dağıtılmasındaki adaletsizlik"e tepki olarak, 1965 yılında, bir araya gelen maden işçileri eyleme geçtiler. "Madenci Direnişi" diye kendini belleklerle kazayan bir olaya, Erol Çatma, bu kitabıyla ışık tutuyor.

"Birdenbire patlayan 1965 Zonguldak direnişi, Türkiye işçi sınıfı tarihinde grevçilerin devlette karşı karşıya geldikleri ilk eylem değildi kuşkusuz. Ama daha önce hiç bir grevde işçiler, jandarma saldırısı sırasında iki kardeşlerini yitirmediler. Bu bakımdan '65 direnişi ilktir ve bir süre sonra tüm İstanbul'da sokağa dökülecek olan yüz bin işçinin 15-16 Haziran eylemine bir tür hazırlık gibidir. Bu tarihten sonra ok yaydan çıkmıştır artık; grevlerin, direnişlerin ardı arkası kesilmez. Satılmış Tepe ve

Mehmet Çavdar, Zonguldak işçilerinin iki gözüpük savaşçısı, düştükleri yerden bir kıvılcım yaktilar. Uzun bir yürüyüş için ilk adımdı bu." (s.51)

"Ocakların ve işçi pavyonlarının arasından geçen derenin üzerindeki köprüde bir hareket vardı. Yüze yakın kasket sayılıyordu ... Grevçiler köprüyü kesmişti şimdi de. Ocaklara ulaşabilecek başka bir köprü de yoktu. Herkes buradan geçmek zorundaydı. ... Köprü, kütük ve sıralarla kapatılmıştı. ... EKİ bekçilerine köprüyü açmaları için talimat verilmişti. Ama işçiler buna izin vermiyordu. Barikatları kaldırmak için yeltelen bekçileri tehditle püskürttüler : 'Eğer barikata dokunursanız, sizi öldürürüz!' ... Kısa süre içinde köprüde bin işçi toplandı. ..."

"(12 Mart gece yarısından sonra çağrılan deniz erleri de gelmişti) Askerler, işçiler yaklaşmasını bekliyordu. Saat 01:45 civarıydı. Bahriyelerin bulunduğu yere ilk varanlar, köprüden kaçan jandarmalar, maden mühendisleri, idari yetkililer ve bir grup seyirciydi. ... Deniz askerlerine doğru yaklaşan işçiler görüldü. 'Bizim arkadaşlarımız nerede' diye bağıryorlardı. Deniz askerleri işçilerin fabrika çizgisinden öteye geçmelerini istemedikleri için, yaklaşan grubun başının üzerine doğru ateş etmeye başladılar. İşçiler grubu ilerlemeye devam etti. ... Deniz erlerinin havaya sıktığı silah sesi, dispansere kadar geliyordu. İşçiler ise başıra çağıra ilerliyordu. Ön saflarda olanlar ise, henüz işçilere ateş etmeyen askerlerle göğüs göğüse çarpışmaktaydı. Bazı işçilerin, deniz erlerinin silahlarını almaya çalıştığı görülmüyordu. Ve birden silah sesleri durdu, işçiler de bağırmıyordu artık. Hızı kesilen kitle, hantal bir gövde gibi ağır ağır toplandı. Askerlerin önünde iki işçinin bedeni yatıyordu. Mehmet Çavdar ve Satılmış Tepe'ydiler bunlar." (s.85)

Erol Çatma, kitabını, "Satılmış Tepe, Mehmet Çavdar ile 1965 direnişinin isimsiz kahramanlarına" adanmıştır. Geçmiş deneyimleri bilmeden, kaçırılan trenleri görmeden, nasıl bir adım öteye gidebiliriz ki. Bu uzun yürüyüşte Erol Çatma gibi değerli araştırmacılar, yolumuzu aydınlatıyor. Onlara çok teşekkür ederiz.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı tarafından üçüncüsü verilen "Çocuğun İnsan Hakları Ödülü"nü, bu yıl araştırmacı, yazar Erol Çatma kazandı. Yaşamını Zonguldak madenlerine adıyan yazar, araştırmalarıyla madenlerde çocuk işçilik olgusunu aydınlatıyor.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Matkap İle Betonların Parçalanması

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: İşçi elektrikli ağır iş matkabı ile bir işyeri de-montajında (söküşmesinde) temel betonlarını kırmaktadır. İşçilerin bu çalışmalar sırasında karşılaşılabileceği tehlikeleri tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Uygun olmayan pozisyonda ağır elektrikli matkap ile temel betonlarını parçalarken bel incinmesi olabilir.
2. Yüksek düzeyde gürültü oluşmaktadır. İşitem kaybına uğrayabilir.
3. Kırılan bir parça göz ve/veya yüz yaralanmasına neden olabilir.
4. Çıkan tozların solunmasından dolayı , solunum yolları rahatsızlıkları olabilir.
5. İş ekipmanının kayması durumunda bir yerlere çarparak yaralanabilir. Matkabı kaydırması surumunda özellikle ayak yaralanması olabilir.
- 6 Matkabın elektrik kordonu veya uzatma kablosunun hasarlanmasından dolayı elektririk çarpabilir.
7. Titreşimden dolayı eklem rahatsızlıkları, el ve parmak rahatsızlıkları olabilir.
8. Yüksekte yapılan çalışmalarda düşme kazaları oluşabilir

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

> Yanıtı 18. sayfada

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Aysen BULUT
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Dr. Engin TONGUÇ
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Doç. Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. İsmail TOPUZUĞLU
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL
Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Yrd. Doç. Dr. Taner AKPINAR
Yrd. Doç. Dr. Umur AŞKIN
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Prof. Dr. Yıldız TÜMERDEM

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç. Dr. Ömer Tunç SAVAŞCI
Prof. Dr. Cahit TALAS
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Tuncer UÇAROL

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
Evlerdeki Acı 2
- **BASINDAN**
İki Cesur Yüreğe Ödül 3
- **ANIMSA**
Halk Sağlığı Önderi Prof. Dr. Nusret H. Fişek 100 Yaşında 4
- **VAKIF HABERLERİ**
Prof. Dr. Nusret H. Fişek 100 Yaşında
"Herkesine Sağlık" Karikatür Yarışması Sonuçlandı 7
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
"Güzel Öldüler", Güzel Ölüyorlar ve Kuşku Yok ki,
Güzel Ölmeye Devam Edecekler... 8
Taner AKPINAR
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
İşyeri Temizliği ve Düzeni 10
Mustafa TAŞYÜREK
- **ANIMSA**
Toplum Hekimliğine Gönül Verenler - 16 :
Yaşamı Bahasına Hizmet : Dr. Cahit Başkök 13
Cahit'in Ardından 14
Prof. Dr. Nusret H. FİŞEK
Dr. Cahit Başkök 15
Prof. Dr. Ferit KOÇOĞLU
- **ANIMSA**
O Bizlerden Biri : Özgürlük ve Evrensellik Aşığı (Göçmen)
Bir Bilim Adamı Prof. Dr. Traugott Fuchs
Umur Aşkın 16
- **KADIN EMEĞİ**
Kadın Emeği Söyleşileri - 3
Emeğin Görünmeyen Yüzü : Konut İşçisi Kadınlar 19
Özgün MİLLİOĞULLARI
- **YAŞAM**
Gözleri Çok Güzeldir 21
Servet ŞENGÜL
- **KİTAP TANITIMI**
Kömür Tutuşunca 22
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :
Matkap İle Betonların Parçalanması 23
Mustafa TAŞYÜREK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

<http://www.isguvenligi.net>
<http://www.osgb.fisek.com.tr>

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr
- Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız
düzenli olarak gönderilmektedir.
Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
• **Sayı:** 137 • Kasım - Aralık 2014
• **Ücretsizdir**
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • **Fax:** 0312 384 30 57
Baskı Tarihi : Kasım 2014